

Univerzita Hradec Králové

Ústav sociální práce

**Sociální práce v rámci Probační a mediační
služby ČR se zaměřením na trest domácího
vězení**

Bakalářská práce

Autor: Petr Novák

Studijní program: B6731 Sociální politika a sociální práce

Studijní obor: Sociální práce ve veřejné správě

Vedoucí práce: Mgr. Jiří Ježek

Hradec Králové

2015

UNIVERZITA HRADEC KRÁLOVÉ
Ústav sociální práce
Akademický rok: 2014/2015

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE (PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Petr Novák**
Osobní číslo: **U12106**
Studijní program: **B6731 Sociální politika a sociální práce**
Studijní obor: **Sociální práce ve veřejné správě**
Název tématu: **Sociální práce v rámci Probační a mediační služby ČR se zaměřením na trest domácího vězení**
Zadávací katedra: **Oddělení sociální práce a sociální politiky**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Bakalářská práce seznamuje s činnostmi Probační a mediační služby ČR (PMS ČR) se zaměřením na sociální práci s klienty uvedené instituce v rámci jednoho z nejnovějších alternativních trestů, a to trestu domácího vězení (TDV). Hlavním cílem práce je zjistit, jakým způsobem probíhá proces přípravy odsouzených k trestu domácího vězení a realizace tohoto trestu z pohledu pracovníků PMS se zaměřením na jeho specifika v kontextu sociální práce. Hlavní cíl je složen ze dvou dílčích cílů. Prvním z nich je zjistit, jakým způsobem byli odsouzení pracovníkem PMS na bezproblémový výkon TDV připravováni a motivováni, a jak tento proces přípravy pracovníci PMS následně reflektují, druhým je zjistit, jak byli klienti vedeni v rámci případové sociální práce v průběhu výkonu TDV, včetně následné subjektivní reflexe tohoto procesu pracovníky PMS. Práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. Teoretická část se bude zabývat PMS ČR, jejím vznikem a vývojem, definicí PMS ČR a jejími cíli, dále pak činnostmi PMS ČR v kontextu sociální práce a samotným trestem domácího vězení včetně elektronického monitoringu odsouzených. Poznatky z teoretické části slouží k seznámení s danou problematikou a získu potřebných informací využitelných k naplnění hlavního cíle v praktické části. Tohoto cíle je dosahováno v opoře metodologie kvalitativního přístupu, a to polostrukturovaným rozhovorem s probačními pracovníky, analýzou dokumentů a případových studií.

Rozsah grafických prací:
Rozsah pracovní zprávy:
Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná**
Seznam odborné literatury:

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Jiří Ježek**
Konzultant bakalářské práce: **Mgr. et Mgr. Radka Janebová, Ph.D.**
Oddělení sociální práce a sociální politiky

Datum zadání bakalářské práce: **5. února 2014**
Termín odevzdání bakalářské práce: **31. března 2015**

JUDr. Miroslav Mitlöhner, CSc.
ředitel

L.S.

Mgr. Zuzana Truhlářová, Ph.D.
vedoucí katedry

dne

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracoval samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a uvedl jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne .....

.....
vlastnoruční podpis autora

Poděkování

Touto cestou bych velice rád poděkoval vedoucímu bakalářské práce Mgr. Ježkovi za jeho vstřícný přístup a cenné rady při zpracování bakalářské práce.

Dále bych chtěl poděkovat celé mé rodině, která mně podporovala při studiu na vysoké škole.

Anotace

NOVÁK, Petr. *Sociální práce v rámci Probační a mediační služby ČR se zaměřením na trest domácího vězení*. Hradec Králové, 2015. 70s. Bakalářská práce. Univerzita Hradec Králové, Ústav sociální práce. Vedoucí práce: Mgr. Ježek.

Bakalářská práce seznamuje s činnostmi Probační a mediační služby ČR (PMS ČR) se zaměřením na sociální práci s klienty uvedené instituce v rámci jednoho z nejnovějších alternativních trestů, a to trestu domácího vězení (TDV). Hlavním cílem práce je zjistit, jakým způsobem probíhá proces přípravy odsouzených k trestu domácího vězení a realizace tohoto trestu z pohledu pracovníků PMS se zaměřením na jeho specifika v kontextu sociální práce. Hlavní cíl je složen ze dvou dílčích cílů. Prvním z nich je zjistit, jakým způsobem byli odsouzení pracovníkem PMS na bezproblémový výkon TDV připravováni a motivováni, a jak tento proces přípravy pracovníci PMS následně reflektují, druhým je zjistit, jak byli klienti vedeni v rámci případové sociální práce v průběhu výkonu TDV, včetně následné subjektivní reflexe tohoto procesu pracovníky PMS. Práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. Teoretická část se bude zabývat PMS ČR, jejím vznikem a vývojem, definicí PMS ČR a jejími cíli, dále pak činnostmi PMS ČR v kontextu sociální práce a samotným trestem domácího vězení včetně elektronického monitoringu odsouzených. Poznatky z teoretické části slouží k seznámení s danou problematikou a získání potřebných informací využitelných k naplnění hlavního cíle v praktické části. Tohoto cíle je dosahováno v opoře metodologie kvalitativního přístupu, a to polostrukturovaným rozhovorem s probačními pracovníky, analýzou dokumentů a případových studií.

Klíčová slova: Trest domácího vězení, Probační a mediační služba, elektronický monitoring, činnosti PMS ČR, alternativní trest,

Abstract

NOVÁK, Petr. *Social work in the frame on the Probation and Mediation Service of the Czech republic within aiming to the home imprisonment*. Hradec Králové, 2015. 70p. Bachelor Degree Thesis. University of Hradec Králové. Leader of the Bachelor Degree Thesis: Mgr. Ježek

This bachelor work introduces activities of Probation and mediation service of the Czech republic with focus on social work with its clients. There is a specific focus on one of the newest alternative punishment – home imprisonment. The main goal of this work is to find out what kind of methods are using during the whole process of the cooperation and preparation clients to the home imprisonment and its own implementation to the practice according the experience of the probation workers with its focusing to the social work. The main goal is divided into two partial goals. The first is find out how and what kinds of methods was using to prepare, motivate and educate clients for trouble-free execution and how is whole preparatory process responded by probation workers. The second one is how was clients during the home imprisonment managed by the probation workers on the background of the social work including subjective feedback these probation workers. Bachelor work is divided for theoretical and practical part. The theoretical part describes Probation and mediation service of the Czech republic, its origin, history, evolution, main goals and its place in the restorative policy, next activities with focusing to the social work and at least the home imprisonment including electronic monitoring convicted persons. The knowledge, all facts and necessary overview of this specific topics from the theoretical part leads to explanation and implementation main goal in the practical part. The main goal is achieved by methodology and qualitative attitude and methods. We use instruments as such document analysis, structured dialogue and comparison in case studies.

Keywords: Home imprisonment, Probation and mediation service, electronic monitoring, the activities of the PMS CR, alternative punishment,

Obsah

ÚVOD	11
1 TEORETICKÁ ČÁST	13
1.1 Probační a mediační služba v České republice	13
1.2 Probační a mediační služba ČR – vznik a vývoj	14
1.3 Definice Probační a mediační služby.....	14
1.4 Probace a mediace	15
1.5 Pomoc a kontrola v průběhu dohledu	17
1.6 Kontakt mezi klientem a probačním pracovníkem	17
1.7 Sociální prostředí klienta	18
1.7.1 Práce se sociálním prostředím klienta před počátkem TDV	18
1.8 Cíle PMS ČR dle dnešní legislativy	19
2 Činnosti PMS v praxi.....	21
2.1 Mediace.....	21
2.2 Obecně prospěšné práce.....	22
2.3 Zákaz vstupu na kulturní, sportovní a jiné společenské akce	22
2.4 Dohled.....	23
2.5 Pomoc obětem trestných činů	23
3 Trest domácího vězení	25
3.1 Pojem trestu	25
3.2 Historie TDV	26
3.3 TDV dle současné právní úpravy.....	27
3.4 Kontrola TDV	28
3.4.1 Kontrola výkonu TDV probačním úředníkem.....	29
3.4.2 Způsob provedení návštěvy při namátkové kontrole TDV	29
3.4.3 Elektronický monitoring	30
3.5 TDV a mladiství.....	31

3.6 Kvazi domácí vězení.....	33
3.7 Náklady spojené s TDV	33
3.8 Souvztažnost PMS a TDV	34
4 PRAKTICKÁ ČÁST	36
4.1 Formulace výzkumného problému	36
4.2 Hlavní cíl výzkumu a dílčí cíle	36
4.3 Metodologie	36
4.4 Techniky výzkumu	37
4.4.1 Analýza dokumentů.	37
4.4.2 Případová studie.....	37
4.4.3 Polostrukturovaný rozhovor	38
4.5 Výzkumný soubor a další zdroje výzkumných údajů.....	39
4.6 Případové studie.....	40
4.7 Analýza rozhovorů.....	57
4.8 Výsledky šetření a jejich analýza.....	58
Závěr	64
Seznam tabulek a grafů.....	66
Seznam použité literatury	67

Seznam použitých zkratk

PMS ČR – Probační a mediační služba ČR

TDV – trest domácího vězení

OPP – obecně prospěšné práce

VTOS – výkon trestu odnětí svobody

NTR – náklady trestního řízení

OSVČ – osoba samostatně výdělečně činná

PPD – probační plán dohledu

ÚVOD

Evropa i země amerického kontinentu se dlouhé roky potýkají s nárůstem kriminality, což tyto kontinenty vnímají jako celospolečenský problém. Tyto země se stále snaží hledat odpověď na tento globální problém. Celé lidstvo se snaží již od nepaměti postihovat kriminalitu co neoptimálnějším způsobem, ale jeho snaha a způsoby řešení jsou často neúspěšné a bez kladného efektu. Základním a nejčastěji používaným způsobem zacházení s odsouzenými bylo jejich izolování ve vězeňských zařízeních. Tento způsob sankcionování přes menší změny přetrvává dodnes. Díky neefektivnosti převýchovy odsouzeného, velkých finančních nákladů, záporných sociálních dopadů na vězněného, které snižují jeho zpětnou integraci do společnosti a zvyšují riziko jeho opětovné recidivy, bylo nutné nalézt nové způsoby zacházení s pachateli trestných činů. Tyto nové způsoby mají za cíl urychlení trestního řízení, snížení finančních nákladů a usnadnění odsouzeným zpětné začlenění do společnosti. Zároveň je tu snaha i o urovnání konfliktních situací mezi poškozeným a pachatelem.

Institucí, která se zabývá řešením konfliktů spojených s trestnou činností a zároveň je spojena s důstojným výkonem alternativních trestů a alternativním sankcionováním pachatelů trestných činů je Probační a mediační služba ČR. Je to instituce, která pracuje jak s pachatelem trestného činu, tak i s poškozeným a jejím základním smyslem, je náprava a ne odplata. PMS ČR tak dnes představuje jeden z nejdůležitějších nástrojů při používání moderního přístupu k sankcionování trestné činnosti založené na modelu restorativní justice. PMS ČR je nyní neodmyslitelnou organizační složkou státu, která spadá pod resort ministerstva spravedlnosti.

Vzhledem k mému služebnímu poměru u Vězeňské služby ČR a mému zájmu o alternativní tresty, kdy se jedná o práci s odsouzeným, který zůstal na svobodě a účastní se určeného alternativního trestu, tj. trestu nespojeného s trestem odnětí svobody jsem si vybral jako téma mé bakalářské práce PMS ČR a trest domácího vězení. K sepsání této práce mi pomohla i praxe, kterou jsem v rámci studia u PMS ČR absolvoval.

Obecným cílem práce je seznámit veřejnost s činnostmi Probační a mediační služby ČR se zaměřením na sociální práci s klienty uvedené organizace s konkrétním

zaměřením na trest domácího vězení jako na jeden z nejnovějších alternativních trestů.

Metodická část se zaměřuje na oblast procesu přípravy odsouzených k trestu domácího vězení a realizace tohoto trestu z pohledu pracovníků PMS se zaměřením na jeho specifika v kontextu sociální práce. Má dva dílčí cíle. Za prvé, zjistit, jakým způsobem byli odsouzení pracovníkem PMS na bezproblémový výkon TDV připravováni a motivováni, a jak tento proces přípravy pracovníci PMS následně reflektují. Za druhé, zjistit, jak byli klienti vedeni v rámci případové sociální práce v průběhu výkonu TDV, včetně následné subjektivní reflexe tohoto procesu pracovníky PMS. Klientem PMS ČR se pro účely této práce rozumí odsouzení k alternativnímu trestu domácího vězení.

Ve výzkumné části je použit kvalitativní přístup, který se snaží o porozumění zkoumanému problému prostřednictvím nenumerického šetření, zaměřuje se na hlubší porozumění v širších souvislostech. Na konkrétních případových studiích klientů PMS ČR, vykonávající trest domácího vězení, hledá motivační faktory, které byly pro práci s klientem důležité, a sleduje, jakým způsobem probíhala příprava klientů na tento výkon trestu a jejich vedení v rámci případové sociální práce.

Tato bakalářská práce si neklade za cíl komplexně popsat problematiku instituce PMS ČR a alternativních trestů. Ale slouží čtenáři jako vhled do této problematiky týkající se života odsouzených k trestu domácího vězení a výzkumným šetřením se snaží zodpovědět otázky, které mohou mít bezprostřední význam pro praxi. Dále tato práce přibližuje odborné i laické veřejnosti smysl a obsah činností probačních pracovníků zabývajících se tímto alternativním trestem.

1 TEORETICKÁ ČÁST

Cílem teoretické části je definovat Probační a mediační službu České republiky, popsat rozsah její činnosti a analyzovat veškeré aspekty týkající se trestu domácího vězení. Tato kapitola se věnuje Probační a mediační službě České republiky z hlediska jejího vzniku, vývoje a současného působení v České republice, předkládá její definici a také definici pojmů „propace“ a „mediace“ a stanoví cíle Probační a mediační služby z pohledu současné legislativy.

1.1 Probační a mediační služba v České republice

Probační a mediační služba provádí „*úkony probace a mediace ve věcech projednávaných v trestním řízení*“. (Zákon č. 257 Sb. ze dne 14. července 2000, o Probační a mediační službě, § 1 odst. 1) Jedná se o organizační složku státu a účetní jednotku. (Zákon č. 257 Sb. ze dne 14. července 2000, o Probační a mediační službě, § 1 odst. 2) Ředitel Probační a mediační služby je jmenován a odvoláván ministrem spravedlnosti České republiky. Činnost zajišťují jednotlivá střediska v sídlech okresních, obvodních či městských soudů. Tato střediska mohou být dále členěna na oddělení pro mladistvé obviněné, obviněné ve věku blízkém věku mladistvých a pro uživatele omamných a psychotropních látek. Vytváření a organizace středisek se řídí Statutem Probační a mediační služby Ministerstva spravedlnosti České republiky. (Zákon č. 257 Sb. ze dne 14. července 2000, o Probační a mediační službě, § 3) V čele středisek stojí vedoucí, kteří jsou jmenováni a odvoláváni stejně jako ředitel Probační a mediační služby. (Zákon č. 257 Sb. ze dne 14. července 2000, o Probační a mediační službě, § 10)

Probační a mediační služba spolupracuje s dalšími orgány, zařízeními a institucemi. Patří mezi ně orgány sociálního zabezpečení, školy, školská zařízení, zdravotnická zařízení, církve, náboženské společnosti, zájmová sdružení občanů, nadace, humanitární instituce, orgány sociálně-právní ochrany dětí, orgány poskytující dávky v hmotné nouzi občanům společensky nepřízpůsobivým a Vězeňskou službu a justiční stráž České republiky. Údaje poskytuje Probační a mediační službě Ministerstvo vnitra a Policie České republiky. (Zákon č. 257 Sb. ze dne 14. července 2000, o Probační a mediační službě, § 4-5)

1.2 Probační a mediační služba ČR – vznik a vývoj

Podle Matouška (2005) ke vzniku Probační a mediační služby značně přispěl rozvoj sociální práce a pomáhajících profesí jako takových, který začal na přelomu šedesátých a sedmdesátých let minulého století. Postupně byl vytvořen systém sociálních kurátorů a kurátorů mládeže a začala se ustanovovat také sociální práce ve vězeňských zařízeních. Po sametové revoluci byla uskutečněna reforma vězeňského a justičního systému. Vznikly první předpisy, jejichž součástí již byly také alternativní možnosti k trestnímu stíhání a trestům. Tím byly položeny základy budoucí probace a mediace. O celkovou koncepci obou institutů se zasloužili především tehdejší studenti a pedagogové z Filozofické fakulty Univerzity Karlovy. V roce 1994 založili Sdružení pro rozvoj sociální práce v trestní justici. Toto sdružení pořádalo semináře, přednášky a diskuse na téma alternativních trestů a zároveň spustilo první ověřovací probační a mediační projekty na našem území. V roce 1996 se na soudech objevili první probační úředníci a probace a mediace se začala postupně zavádět v běžné soudní praxi.

Probační a mediační služba České republiky vznikla v roce 2000, a to zákonem o Probační a mediační službě České republiky. Celostátní působnosti pak nabyla k počátku roku 2001. Jak uvádí Tomášek (2010), od té doby je působnost služby velmi široká a uplatnění může nalézt prakticky u všech trestněprávních opatření a postupů. V průměru se jedná asi o 500-1000 případů ročně. Matoušek (2005) dodává, že k dalšímu významnému kroku v oblasti Probační a mediační služby ČR došlo v roce 2003. Zákon č. 218/2003 Sb. o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže totiž blíže specifikoval kompetence Probační a mediační službu v oblasti přípravy, ukládání a zajišťování výkonu opatření. Do té doby se „probační pracovníci“ (tedy justiční pracovníci a sociální kurátoři) řídili Zákonem č. 189/1994 Sb. o vyšších soudních úřednících.

1.3 Definice Probační a mediační služby

Jak vyplývá z předchozích dvou kapitol, Probační a mediační služba České republiky je organizační složka státu, jejíž činnost a organizace je stanovena Zákonem č. 257 Sb. ze dne 14. července 2000, o Probační a mediační službě. Poskytuje služby související se sociální a právní činností a jak uvádí Štern (2010), svojí působností tak plní funkci sociální i funkci v oblasti trestního řízení.

V rámci svého působení se Probační a mediační služba zabývá ochranou obětí trestných činů a integrací pachatelů do společnosti, přičemž hájí zájmy celé společnosti. Do působnosti Probační a mediační služby tedy spadá především zprostředkování a pomoc při řešení konfliktů, které souvisejí s trestnou činností, a dále úkony spojené s výkonem alternativních trestů, které soud ukládá pachatelům trestných činů.

1.4 Probace a mediace

Z odborné literatury vyplývá, že probace a mediace představují alternativní způsoby přístupu k trestným činům, založené ovšem na odlišných metodách. Jejich cílem je začlenit pachatele trestných činů do společnosti a zároveň také pomoc obětem. Pachatelé nejsou ze společnosti vyloučeni, nedochází k jejich izolaci, ale naopak k reintegraci. Hlavní zásadou probace a mediace je výchova, respektive převýchova a motivace obviněných a odsouzených jedinců. (Holá, 2013)

Zákon o Probační a mediační službě stanoví, že pod pojmem **probace** se rozumí „*organizování a vykonávání dohledu nad obviněným, obžalovaným nebo odsouzeným (dále jen "obviněný"), kontrola výkonu trestů nespojených s odnětím svobody, včetně uložených povinností a omezení, sledování chování odsouzeného ve zkušební době podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody, dále individuální pomoc obviněnému a působení na něj, aby vedl řádný život, vyhověl soudem nebo státním zástupcem uloženým podmínkám, a tím došlo k obnově narušených právních i společenských vztahů*“. (Zákon č. 257 Sb. ze dne 14. července 2000, o Probační a mediační službě, § 2 odst. 1)

V rámci probace tedy probační pracovník dohlíží na obviněného či odsouzeného, kontroluje a sleduje jeho jednání a chování. Kontakt s probačním pracovníkem je jednou z povinností obviněného či odsouzeného, který trvá po celou dobu zkušební doby. Probace tedy představuje specifický případ sankce soudu, který není spojený s odnětím svobody. Podle Koláře (2012) je úkolem probace pomoci obviněnému či odsouzenému překonat a vyřešit jeho problémy v oblasti rodiny, sociálního života i pracovního života (za využití prvků sociální, psychologické a pedagogické pomoci) a kontrolovat naplnění povinností a omezení udělených soudem. Růžička (2007) vyjmenovává možné podmínky, které soud může

odsouzenému udělit. Patří mezi ně zákaz kontaktu s obětí, naplnění finančních závazků vůči oběti (např. podpora dítěte či odškodnění), uhrazení finanční částky ve stanovené výši ve prospěch služeb, které poskytují pomoc obětem trestných činů, vykonání obecně prospěšných prací ve stanoveném rozsahu či zákaz užívání alkoholu či drog. Soud také může stanovit specifické zacházení s pachatelem, který musí například podstoupit sexuální léčení nebo vyhledat poradenství pro závislé na návykových látkách. Proto je také součástí práce probačního pracovníka kontakt s obětí za účelem zhodnocení dopadu trestného činu (po stránce psychické, fyzické a finanční), vyslechnutí oběti a následné zpracování zprávy, stanovení takových podmínek probace, které zajistí ochranu oběti, a také dalších podmínek pro patřičné odškodnění oběti. Kromě toho má probační pracovník povinnost informovat oběť, pokud pachatel poruší některou z podmínek.

Zákon o Probační a mediační službě také udává definici pojmu **mediace**, pod kterým se rozumí „*mimosoudní zprostředkování za účelem řešení sporu mezi obviněným a poškozeným a činnost směřující k urovnání konfliktního stavu vykonávaná v souvislosti s trestním řízením*“. (Zákon č. 257 Sb. ze dne 14. července 2000, o Probační a mediační službě, § 2 odst. 2) Platí přitom, že s mediací musí souhlasit obě dvě strany, tedy obviněný i poškozený.

Pojem mediace pochází z latinského *medius* – střední, prostřední, nestranný, nerozhodný, neurčitý. Základem mediace je zásah neutrální strany do konfliktního vztahu a do procesu řešení konfliktu. Mediace nepředstavuje zásah do věcné podstaty konfliktu, cílem je pouze pomoci oběma stranám úspěšně vést a řešit jejich spor. Mediace tedy představuje určitou formu intervence prostřednictvím tzv. mediátora. Jak ale upozorňuje Holá (2011), v odborné literatuře ovšem panují neshody ohledně toho, zda mediátor smí nebo nesmí ovlivňovat výsledky mediace. Záleží na tom, zda autoři považují mediátory za osoby, které mají potřebnou kvalifikaci k tomu, aby oběma stranám mohly navrhnout vhodné řešení. Cílem mediace je nicméně především usnadnit účastníkům mediace vzájemnou komunikaci, která je zásadní pro oboustrannou spokojenost s procesem a výsledkem řešení konfliktu.

Existuje také tzv. zástupná mediace, kdy se poškozený setká s pachatelem stejného trestného činu, ovšem nikoliv s pachatelem, který způsobil újmu přímo jemu. Tato forma mediace slouží tedy především oběti jako způsob vyrovnání

se s prožitou psychickou újmou, aniž by musela být vystavena kontaktu s pachatelem. (Bernard, 2005)

1.5 Pomoc a kontrola v průběhu dohledu

V průběhu dohledu probační pracovník klienta jednak kontroluje, ale také klientovi pomáhá. Tenká hranice, která mezi pomocí a kontrolou existuje, se zde projevuje dvěma způsoby. Jestliže probační pracovník přebírá zodpovědnost za klienta a staví se do vůdčí role, klient na to reaguje tak, že se nemusí snažit a stává se pasivním příjemce dané služby. A naopak pokud zde převládá přílišná volnost bez pravidel, vede to klienta k tomu, že se stanovené normy akceptovat nenaučí. Optimální situace je, když jsou tyto role probačním pracovníkem vzájemně prostřídány. Na začátku vzájemného kontaktu přebírá iniciativu probační pracovník hlavně při stanovování pravidel a vyjasňování rolí. A následně přenechává iniciativu na klientovi, aby si sám rozhodl o směru svého fungování. Tato situace je probačním pracovníkem monitorována. Jeho role tak může být chápána, že klienta zplnomocňuje. Probační pracovník je ve vůdčí roli pouze tehdy, když vnáší do věci jasno.

1.6 Kontakt mezi klientem a probačním pracovníkem

Před každým probačním jednáním se musí probační pracovník řádně na první setkání s klientem připravit. Samotný dohled pak probíhá ve formě osobních setkání, kdy klient dochází na pracoviště probačního pracovníka. Probační pracovník si o klientovi před jejich prvním kontaktem zjišťuje co nejvíce informací. Prostuduje si například opis z rejstříku trestů, rozsudek soudu, nebo prošetřuje zda, nebyl klient dříve k nějakému alternativnímu trestu odsouzen.

Povinností probačního pracovníka před prvním kontaktem s klientem je stanovení cíle rozhovoru a ujasnění si své role. Probační pracovník se musí vyhnout předsudkům a musí být nezaujatý. Musí se řídit všemi zásadami a principy Probační a mediační služby ČR, jako je například přiměřená intervence a důstojné jednání s klientem. Probační pracovník musí být připravený i na takové situace, kdy klient přijde na setkání pod vlivem alkoholu či drog a jeho snahou bude s probačním pracovníkem manipulovat ve svůj prospěch. Například nebude mít zájem s probačním pracovníkem komunikovat, nebo ho bude chtít obdarovat a zavázat si ho tak. Pracovník by měl vědět jak takové nastalé situace zvládat.

Klient by měl být již při prvním setkání seznámen pracovníkem s podmínkami dohledu a podepsat je. Dostane je domů a kdykoli do nich může nahlédnout. Dále pak pracovník klienta instruuje, že mu bude sdělovat informace, které mu pozorně vysvětlí a bude si ověřovat, jestli jim klient porozuměl. Hlavně jsou to informace o povinnostech klienta a jejich plnění a také o případných sankcích za nesplnění těchto povinností. Pokud své povinnosti klient neplní nebo porušuje, je pracovníkem poučen, že pokud se to bude opakovat, bude o těchto skutečnostech informován soud.

1.7 Sociální prostředí klienta

Probační pracovník pracuje jednak s klientem ale také s klientovým sociálním prostředím, díky čemuž čerpá cenné informace, které mu pomohou lépe klienta poznat a lépe s ním pracovat. Právem pracovníka je navštívit bydliště klienta a poznat tak jeho přirozené sociální prostředí, zmapuje si jeho sociální vztahy a sociální zázemí. Tímto způsobem si také pracovník ověřuje, zda jsou klientem sdělené informace pravdivé.

1.7.1 Práce se sociálním prostředím klienta před počátkem TDV

Spolupráce s rodinou klienta TDV (resp. potenciálního klienta) začíná již v době, kdy je projednávána možnost výkonu TDV. V této etapě pracovník PMS kontaktuje klienta, od kterého se očekává, že bude dostatečně aktivní k řešení trestné činnosti, kterou spáchal. Již v této etapě musí blízké sociální prostředí spolupracovat. (Žatecká, 2007)

Probační pracovník se vyjadřuje ke vztahům s rodinnými příslušníky a komunitě přátel posuzovaného. Vychází se z předpokladu, že blízké osoby mohou přispět k procesu TDV a být nápomocny již v době příprav. Narušení rodinných vazeb je považováno za rizikový faktor, neboť recidiva je velmi častá u těch odsouzených, kteří nemají síť rodinných vztahů, podporu rodiny. V této souvislosti se pracovník PMS zajímá i o bydlení v době výkonu trestu (v rodině, mimo ni). (Hendrych, 2014)

Sociální prostředí klienta tvoří jen rodina, ale i širší síť sociálních vazeb. Pracovník PMS mapuje strukturu těchto vztahů, především z pohledu rizika začlenění do nevhodného sociálního prostředí (recidivisté, osoby žijící v rozporu se společenskými normami apod.). Zjišťuje se, nakolik hrozí riziko začlenění do podmínek, které jsou

z pohledu očekávaného chování v době výkonu TDV nevhodné. Přihlíží se rovněž k možné závislosti na alkoholu a drogách. (Hendrych, 2014)

Monitorování sociálního prostředí klienta analýzou situace před nástupem TDV nekončí. Pracovník PMS provádí namátkové kontroly v místě bydliště, klient musí umožnit vstup do místa bydliště. Namátkové kontroly jsou kombinovány s konzultacemi klienta s probačním úředníkem na středisku PMS.

1.8 Cíle PMS ČR dle dnešní legislativy

Zákon č. 257 Sb. ze dne 14. července 2000, o Probační a mediační službě stanoví, že *„Probační a mediační služba vytváří předpoklady k tomu, aby věc mohla být ve vhodných případech projednána v některém ze zvláštních druhů trestního řízení, nebo mohl být uložen a vykonán trest nespojený s odnětím svobody, anebo vazba byla nahrazena jiným opatřením. Za tím účelem poskytuje obviněnému odborné vedení a pomoc, sleduje a kontroluje jeho chování a spolupracuje s rodinným a sociálním prostředím, ve kterém žije a pracuje, s cílem, aby v budoucnu vedl řádný život.“* (Zákon č. 257 Sb. ze dne 14. července 2000, o Probační a mediační službě, § 4 odst. 1)

Z tohoto ustanovení vyplývají následující cíle Probační a mediační služby:

- obstarávání podkladů k osobě obviněného,
- vytváření podmínek pro rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání, nebo pro schválení narovnání (dohoda o náhradě škody, dohoda o narovnání apod.),
- dohled nad chováním obviněného, pokud je rozhodnuto o nahrazení vazby probačním dohledem, ve zkušební době, v kontrole výkonu dalších trestů, které nejsou spojeny s odnětím svobody, ve sledování výkonu ochranných opatření,
- pomoc při odstraňování následků trestného činu poškozeným a případným dalším dotčeným osobám a ochrana jejich práv,
- péče o mladistvé obviněné a obviněné ve věku blízkém věku mladistvých,
- koordinace sociálních a terapeutických programů práce s obviněnými,
- prevence trestné činnosti. (Zákon č. 257 Sb. ze dne 14. července 2000, o Probační a mediační službě, § 4 odst. 2-5)

Holá (2013) shrnuje tyto cíle do třech základních bodů. Jedná se o:

- I. integraci pachatele (začlenění do společnosti, prevence dalších trestných činů, znovuzískání respektu vůči právnímu systému, pomoc s uplatněním a seberealizací),
- II. participaci poškozeného (zapojení do procesu odškodnění, obnovení pocitu bezpečí a důvěry ve spravedlnost),
- III. ochranu společnosti (řešení konfliktních a rizikových stavů v rámci trestního řízení, dohled nad realizací alternativních trestů a opatření).

2 Činnosti PMS v praxi

Činnosti Probační a mediační služby České republiky zahrnují:

- mediaci,
- obecně prospěšné práce,
- zákaz vstupu na kulturní, sportovní a další společenské akce,
- dohled,
- pomoc obětem trestných činů.

Těmto činnostem se věnují následující podkapitoly.

2.1 Mediace

Pojem mediace byl již představen v kapitole 1.4. Jak uvádí Holá (2003, s. 49), „*mediace je komunikační metoda řešení konfliktu jako specifické formy interakce*“. Mediace se využívá u méně závažných trestných činů. Základní podmínkou je souhlas obou stran, tedy pachatele i poškozeného, s tímto postupem. Pro pachatele může být tento krok zároveň ulehčující skutečností v trestním řízení. Pokud navíc pachatel přistoupí na mediaci, jeho trestný čin se nezapíše do rejstříku trestů.

Probační a mediační služba ČR poskytuje mediaci pouze tehdy, zažádá-li o tento postup sám pachatel nebo poškozený. Jakmile jedna ze stran zažádá o mediaci, sejde se mediátor s oběma stranami, aby s nimi probral principy mediace a zároveň se zorientoval v konfliktní situaci. Mezi principy mediace lze kromě dobrovolnosti řadit také potřebnou důvěru mezi všemi účastníky, orientaci na budoucnost, pochopení odlišností, nestrannost a svobodu rozhodování. (Holá, 2003) Dohodu o důvěře je možné také písemně zakotvit. Písemnou i ústní dohodu může mediátor porušit pouze tehdy, je-li třetí strana v ohrožení. Mediace se také nezabývá tím, co bylo, ale tím, co teprve nastane. Minulost při této metodě slouží pouze k tomu, aby si pachatel a poškozený uvědomili některé skutečnosti a poučili se z nich. Obě strany mají možnost volit svá řešení individuálně. Mediátor by měl být nestranný, měl by tedy oběma stranám projevovat stejné pochopení. Pokud to z nějakého důvodu nedokáže, musí od případu odstoupit. Stejně tak mají i obě strany právo změnit své rozhodnutí a další mediaci kdykoliv odmítnout.

Kromě dodržování etického kodexu a standardů by mediátor měl mít také potřebné odborné znalosti. Sem patří znalosti právního charakteru a znalost

problematiky konfliktů. Zároveň by měl být schopný empatického vcítění, aktivního naslouchání, respektování klienta a vhodné komunikace. Předpokládá se také určitá úroveň kreativity.

2.2 Obecně prospěšné práce

„Procesní úprava výkonu obecně prospěšných prací je obsažena v zákoně č. 41/2009 Sb., kterým byl v souvislosti s novým trestním zákoníkem novelizován také trestní řád. Zde došlo k zavedení důslednější kontroly výkonu tohoto trestu a k širšímu využití úředníků Probační a mediační služby ke kontrole i k součinnosti se soudem při nařizování i vlastním výkonu trestu obecně prospěšných prací.“ (Vantuch, 2011, s. 222) Probační a mediační služba tedy se soudem spolupracuje už v průběhu soudu, kdy je zvažován trest v podobě obecně prospěšných prací. Pomáhá vyhledat vhodnou formu naplnění trestu a průběžně pak kontroluje jeho plnění odsouzeným.

Trest obecně prospěšných prací bývá obvykle ukládán za přečin, často takový, který vzhledem k povaze a závažnosti nevyžaduje jiný trest. Odsouzený pak musí ve svém volném čase odpracovat stanovený počet hodin (50-300) např. údržbou veřejných prostranství, úklidem a údržbou veřejných budov a komunikací a dalšími činnostmi, které jsou konány ve prospěch obcí, státních a jiných obecně prospěšných institucí z různých oblastí, a to bez nároku na honorář. Probační pracovníci nejprve zjišťují, zda má odsouzený o takový trest zájem a zda pro něj má dispozice (např. zdravotní stav). Obvykle pomáhají s výběrem vhodného typu obecně prospěšných prací, kontrolují, zda odsouzený skutečně svoji práci plní, a případné nedodržení hlásí soudu.

2.3 Zákaz vstupu na kulturní, sportovní a jiné společenské akce

Zákaz vstupu na kulturní, sportovní a jiné společenské akce se ukládá na dobu maximálně deseti let pachatelům, kteří se dopustili úmyslného trestného činu souvisejícího s danou akcí. (Vantuch, 2011) Přitom se nemusí jednat o trestné činy spáchané přímo na této akci, ale také např. cestou na ni (shromažďování fanoušků za účelem výtržností apod.).

Probační a mediační služba hraje v takových případech roli kontrolora. Soud jí přepoše opis trestu zákazu vstupu na kulturní, sportovní a jiné společenské akce

a probační pracovník s odsouzeným dojedná podmínky tohoto zákazu. Sestaví s ním tzv. probační plán, který stanoví, čeho se musí a naopak nemůže odsouzený účastnit. Probační pracovník má pravomoc odsouzeného zapsat do některého z programů sociálního výcviku a převýchovy či programu psychologického poradenství. V době konání akcí, na něž má odsouzený zakázán vstup, může být probačním pracovníkem nařízena povinnost odsouzeného dostavovat se na daný útvar Policie České republiky a pobýt tam po dobu konání akce. (Vantuch, 2011)

2.4 Dohled

Dohled může být obviněným či odsouzeným uložen tehdy, jestliže soud považuje za nutné, aby jejich chování bylo po určitou dobu sledováno a aby bylo kontrolováno plnění uložených povinností či omezení. Spadá sem např. povinnost podrobit se léčbě závislosti na omamných a psychotropních látkách mimo ochranné léčení. Dohled v takových případech vykonávají úředníci a asistenti Probační a mediační služby ČR. (Vantuch, 2010) Dohledem se tedy myslí probace, která byla blíže vysvětlena v kapitole 1.4.

Trestní zákoník stanoví, že pachatel musí být v takovém případě v pravidelném osobním kontaktu s pracovníkem Probační a mediační služby. Společně sestavují probační plán dohledu v tzv. zkušební době a probační úředník pak kontroluje jeho realizaci, tedy dodržování daných podmínek. Cílem je ochrana společnosti, zamezení opakované trestné činnosti pachatelem a odborná pomoc pachateli navrátit se k řádnému životu. Pachatel musí probačního úředníka informovat o veškerých změnách, které v jeho životě nastanou – změna bydliště, práce a změny související s jeho probačním plánem. Na základě osobních, rodinných a dalších poměrů pachatele může probační úředník probační plán aktualizovat dle potřeb obviněného či odsouzeného. Vážná či opakovaná porušení probačního plánu hlásí probační úředník předsedovi senátu soudu, který uložil dohled. (Zákon č. 40 Sb. ze dne 8. ledna 2009, trestní zákoník, § 49-51)

2.5 Pomoc obětem trestných činů

Probační a mediační služba České republiky spolupracuje s oběťmi trestných činů. Ty se na ni kdykoliv mohou obrátit, služby jsou zcela bezplatné. Jednou z forem pomoci poškozeným je mediace (viz kapitola 1.4). Můžeme říci, že tzv.

restorativní přístup je založen na tom, že jde hlavně o osobní záležitost účastníků zločinu, tedy mezi poškozeným a pachatelem. Cílem Probační a mediační služby ČR je tedy v tomto ohledu především zapojit poškozeného do řešení následků a korigovat vztah mezi ním a pachatelem. Podle Baštecké (2013) je v tomto ohledu důležité, že se obě dvě strany mohou sejít, říct vlastní verzi toho, co se stalo, a formulovat své problémy a očekávání. Čírtková (2008) ovšem upozorňuje, že mediační strategie není vhodné uplatňovat u všech trestných činů a že je zapotřebí rozhodovat o postupu pomoci poškozeným individuálně, případ od případu.

Kromě mediace je součástí nabízených služeb Probační a mediační služby České republiky také pomoc při vyhledávání informací. Podle Čírtkové (2007) jsou hlavním předmětem této pomoci informace o tom, jak se bránit a jak řešit situaci, která nastala. Takovou pomoc ovšem podle ní neposkytuje pouze Probační a mediační služba, ale také psychologické a občanské poradny, psychiatrická zařízení, soudy, sociální pracovníci na úřadech a policie.

3 Trest domácího vězení

Odborná literatura chápe trest domácího vězení jako přímý ekvivalent nepodmíněného trestu odnětí svobody. V praxi se ukazuje, že tento alternativní trest může být pro odsouzené, jejich převýchovu a začlenění do společnosti v některých případech mnohem účinnější. Pokud se zaměříme na chování uvězněných pachatelů trestných činů poté, co jim byl trest změněn na domácí vězení, je u nich pozorováno výrazné zlepšení chování, nejen proto, že trest domácího vězení lze považovat za lehčí formu trestu, ale také proto, že s sebou přináší mnohem více možností a příležitostí.

Cílem této kapitoly je analyzovat veškeré aspekty, které se týkají problematiky trestu domácího vězení. Nejprve je definován pojem trestu jako takového. Následně je popsána historie trestu domácího vězení a vymezen trest domácího vězení podle současné právní úpravy. Další podkapitola se zabývá kontrolou trestu domácího vězení, tedy kontrolou jeho výkonu probačním úředníkem, způsobem provedení návštěvy při namátkové kontrole a elektronickým monitoringem. Samostatné podkapitoly jsou věnovány trestu domácího vězení u mladistvých, kvazi domácímu vězení, nákladům spojených s trestem domácího vězení a jeho souvztažnosti s Probační a mediační službou České republiky.

3.1 Pojem trestu

„Trest představuje nejtypičtější trestní sankci v českém trestním právu, kterou jako opatření státního donucení ukládají soudy v trestním řízení jménem státu pachatelům trestných činů. Trestem se pachatelé působí určitá újma (na svobodě, na právech, na majetku) a zároveň se tak vyslovuje morální odsouzení činu a toho, kdo jej spáchal.“ (Hendrych, 2009, s. 1133) Jinými slovy tresty slouží k tomu, abychom mohli vynucovat dodržování práv a povinností, které členům společnosti vyplývají ze zákonů a norem.

Hlavním účelem trestu je ochrana společnosti. Bez trestů by nebylo možné bránit pachatelům trestných činů v opakovaném porušování zákonů a norem. Tresty však nemají sloužit pouze k tomu, abychom zamezili trestné činnosti na dobu určitou, tedy po dobu jejich výkonu, ale abychom pachatele naučili jednat a myslet jinak. Jedině tak je možné vrátit ho zpět do společnosti jako jejího plnohodnotného

člena. Navíc hrozba trestem může sloužit také jako prevence, protože řadu lidí odradí od úmyslů trestné činy páchat.

Již ze samotné podstaty trestu vyplývá, že je kulturně podmíněn. Zákony a normy si každá společnost vytváří sama na základě uznávaných hodnot a tradic. Je také zapotřebí zaměřit se na vývoj trestu v jednotlivých společnostech a kulturách. Jejich hodnotové žebříčky a názory na možnosti trestu se neustále vyvíjejí a v mnoha zemích jsou alternativní tresty a restorativní justice poměrně novými instituty.

3.2 Historie TDV

Trest domácího vězení spadá do kategorie tzv. alternativních trestů. Jak uvádí Lyons (2004), tyto tresty se začaly stávat součástí právních řádů v druhé polovině 19. století. Průkopníkem byla v tomto směru Velká Británie. V roce 1890 se trest domácího vězení stal jedním z alternativních trestů, které začal umožňovat nový italský trestní zákon. Alternativní tresty byly ve 20. století předmětem zájmu především ve Spojených státech amerických.

Ani na našem území nebyl trest domácího vězení neznámý. Podle zákona č. 117 z roku 1852 o zločinech, přečinech a přestupcích bylo možné uložit trest domácího vězení těm pachatelům, kteří doposud nespáchali žádný jiný trestný čin, měli bezúhonnou pověst a trest odnětí svobody pro ně znamenal velké ztráty, protože by se nemohli věnovat své výdělečné činnosti. (Schelle, 2008)

Trest domácího vězení v moderním slova smyslu se začal zavádět v 80. letech 20. století. Americký trestní zákoník z roku 1986 popisuje postupné zavádění a aplikování elektronické kontroly výkonu trestu. Podle Inciardiho (1994) byly Spojené státy americké poměrně záhy následovány také Velkou Británií, Švédskem, Norskem, Francií, Belgií a Nizozemím. Na rozdíl od amerického systému bylo ovšem v Evropě cílem především napravit pachatele. V USA se trest domácího vězení dlouhou dobu používal spíše k tomu, aby se pachateli způsobila újma bez nutnosti vězení. Evropské pojetí trestu domácího vězení ale nakonec převládlo také v dalších částech světa.

V České republice byl trest domácího vězení nově zaveden zákonem č. 40 Sb. ze dne 8. ledna 2009 (trestním zákoníkem), a to s účinností od 1. ledna 2010. Úprava trestu podle tohoto zákona je předmětem následující kapitoly.

3.3 TDV dle současné právní úpravy

Trest domácího vězení je vymezen v § 60 trestního zákoníku. Ten stanoví, že tento trest může být uložen pachateli přečinu až na dobu dvou let, pokud povaha závažnost přečinu a osoba a poměry pachatele svědčí o tom, že je tento trest dostatečný nebo je vhodné ho uložit vedle trestu jiného. Pachatel musí písemně slíbit, že bude po celou dobu trestu domácího vězení spolupracovat tak, jak mu zákon ukládá. Zároveň se písemně zavazuje také k tomu, že se po celou dobu bude zdržovat pouze na určené adrese. (Zákon č. 40 Sb. ze dne 8. ledna 2009, trestní zákoník, § 60, odst. 1-2)

Podle Vantucha (2011) slouží trest domácího vězení především jako alternativa k nepodmíněnému trestu odnětí svobody. Je logické, že pobyt na určené adrese, tedy v určeném obydlí (například v případě rodinného domu), nebo v určené části obydlí (například v případě bytového či panelového domu), představuje podstatu trestu domácího vězení. Tuto povinnost lze porušit pouze v zákonem vymezených případech. Trestní zákoník za takové případy považuje:

- výkon zaměstnání či povolání – soud přihlíží k pracovní době odsouzeného, k času, který potřebuje na cestu do práce a z práce, času a úkonům spojeným s péčí o nezletilé děti a také s vyřizováním nutných osobních a rodinných záležitostí, případně také s ohledem na náboženské vyznání odsouzeného k času potřebnému k návštěvě bohoslužeb či náboženských shromáždění;
- nutnost navštívit lékaře kvůli nemoci či úrazu.

(Zákon č. 40 Sb. ze dne 8. ledna 2009, trestní zákoník, § 60, odst. 3-4)

Z tohoto ustanovení zákona vyplývá, že trest domácího vězení neovlivňuje pracovní činnost odsouzeného a bere ohledy také na jeho osobní a rodinný život. Zaručuje tak, aby pachatelé i po odsouzení zůstali výdělečně činní a starali se o svoje rodiny. Zároveň zajišťuje také jejich svobodu náboženského vyznání. Obecně lze říci, že pachatel se na určené adrese zdržuje především v mimopracovní době. Víkendy a svátky nemusí být nutně dny, kdy je pachatel povinen zůstat doma. Soud bere v potaz povahu jeho zaměstnání či povolání, která může spočívat v nepravidelných směnách rozložených do celého týdne, a také dobu konání bohoslužeb a náboženských shromáždění souvisejících s vírou, k níž se pachatel hlásí.

Trest domácího vězení může být spojen také s dalšími omezeními a povinnostmi. Odsouzenému může být uloženo, aby se podrobil příslušnému výcviku za účelem získání pracovní kvalifikace, aby absolvoval některých z programů sociálního výcviku a převýchovy, podstoupil léčbu závislosti na návykových látkách (nikoliv tedy ochranné léčení), nebo se zapojil do některého z programů psychologického poradenství. Soud má také právo zakázat odsouzenému, aby navštěvoval určitá prostředí – jedná se o zákaz návštěv sportovních kulturních a jiných společenských akcí přiblížený v kapitole 2.3. Kromě toho může být uplatněn zákaz styku s určitými osobami. Dále může být odsouzenému přikázáno, aby se zdržel neoprávněných zásahů do práv nebo právem chráněných zájmů jiných osob, hazardních her, hraní na hracích přístrojích a sázek či požívání alkoholických nápojů nebo jiných návykových látek. S trestem domácího vězení se také může pojit povinnost odsouzeného uhradit dlužné částky (například výživné), veřejně se osobně omluvit poškozenému nebo mu poskytnout přiměřené zadostiučinění. (Zákon č. 40 Sb. ze dne 8. ledna 2009, trestní zákoník, § 48, odst. 4) Cílem je vždy zajistit, aby odsouzený v trestu domácího vězení vedl řádný život nebo k němu směřoval. Zákon sám stanoví, že nejčastěji se přitom využívá povinnost náhrady škody či odčinění nemajetkové újmy způsobené trestným činem, případně navrácení toho, o co se odsouzený při páchání trestné činnosti obohatil. (Zákon č. 40 Sb. ze dne 8. ledna 2009, trestní zákoník, § 60, odst. 5)

3.4 Kontrola TDV

Vantuch (2011) upozorňuje, že trest domácího vězení má smysl pouze tehdy, bude-li prováděna důsledná kontrola jeho plnění. Předmětem kontroly je především to, zda se odsouzený zdržuje ve stanovenou dobu na stanovené adrese (v určeném obydlí nebo jeho části), ale také plnění dalších povinností, které mohou být uloženy spolu s tímto trestem.

Kontrola výkonu trestu domácího vězení probíhá dvěma základními způsoby. Jedná se o kontrolu výkonu probačním úředníkem a elektronický monitoring. Těmto způsobům se věnují následující podkapitoly.

3.4.1 Kontrola výkonu TDV probačním úředníkem

Trest domácího vězení je možné uskutečnit pouze díky tomu, že je jeho výkon kontrolován příslušnými pracovníky Probační a mediační služby České republiky. Ten je s odsouzeným v kontaktu nejpozději od chvíle, kdy je odsouzenému tento trest uložen. Pokud byl probační úředník zapojen již do nalézacího nebo přípravného řízení, pokračuje jeho spolupráce i po vynesení rozsudku. Pokud ovšem s odsouzeným před vynesením rozsudku nespolečně pracoval, musí nejprve provést předběžné šetření – tedy zjistit a ověřit skutečnosti, které souvisejí s osobou odsouzeného, spáchaného trestného činu a uděleného trestu. Na základě tohoto šetření pak může probační úředník vypracovat zprávu, v níž vyjádří své stanovisko ke vhodnosti použití trestu domácího vězení. Pro vynesení rozsudku však tato zpráva není nezbytná a soud k ní také přihlížet nemusí. Nicméně provedení šetření je základem provádění kontrol výkonu trestu domácího vězení po uložení doba. (Šámal, 2013)

Kontroly jsou blíže specifikovány ve vyhlášce o kontrole výkonu trestu domácího vězení. Kontroly se provádí formou osobních návštěv probačního úředníka v určeném místě výkonu trestu. Frekvence kontrol závisí na řadě faktorů, prováděny by však měly být alespoň třikrát měsíčně. Cílem kontroly je ověřit, zda nedochází k porušení výkonu trestu. Návštěvu musí také probační úředník uskutečnit tehdy, dozví-li se, že došlo k porušení výkonu trestu mimo dobu kontroly. V takovém případě je odsouzený povinen poskytnout mu důkazy, které dosvědčí, že toto porušení odpovídalo některému z důvodů povolených zákonem (viz kapitola 3.3). Pokud probační úředník tyto důkazy neobdrží, nebo je shledá nedostatečnými a neopodstatněnými, musí nahlásit porušení výkonu trestu na příslušný soud, který rozhodne o dalším osudu odsouzeného. (Vyhláška č. 456 ze dne 11. prosince 2009, o kontrole výkonu trestu domácího vězení, § 6)

3.4.2 Způsob provedení návštěvy při namátkové kontrole TDV

Kontroly výkonu trestu domácího vězení jsou prováděny namátkově. Jak uvádí Ščerba (2011), obvykle se jejich počet snižuje spolu s dobou, která uplynula od vynesení rozsudku. Na počátku výkonu trestu je zapotřebí odsouzeného hlídat více, protože se jedná o nový režim, na který si musí zvyknout, a navíc je

zapotřebí ověřit, že se skutečně hodlá chovat tak, jak mu soud uložil, a nemínil se bránit (například z pocitu křivdy a nespravedlivého trestu).

Šámal (2013) uvádí, že kontroly se provádí kdykoliv v průběhu dne. Výjimkou nejsou ani noční kontroly. Probační úředník nejdříve vyzkouší, zda mu odsouzený otevře po zazvonění nebo zaklepání na dveře. Pro případy, kdy by odsouzený zvonek či klepání neslyšel, nebo se z nějakého důvodu nenacházel doma, má probační úředník k dispozici jeho telefonní číslo, případně číslo blízké osoby. Pokud byl odsouzenému uložen pouze trest domácího vězení, může tato kontrola postačit – probační úředník zjistí, že se odsouzený nachází na určeném místě, případně si ověří, že se pohybuje mimo toto místo z důvodů vymezených zákonem. Pokud byl ovšem odsouzenému uložen také další trest, jehož výkon je zapotřebí zkontrolovat (například kontrola zákazu užívání návykových látek), může probační úředník vstoupit do obydlí odsouzeného a provést další kontrolu. Povinností odsouzeného je s probačním úředníkem plně spolupracovat. Jak ale upozorňuje Šámal (2013) dále, tyto pravomoci se skutečně vztahují pouze na probační úředníky. Ti si sice mohou vyžádat doprovod příslušníků Policie České republiky, ti ale nesmí do obydlí odsouzeného vstoupit, pokud při kontrole nedojde k žádným potížím.

Ščerba (2011) a Šámal (2013) také zmiňují možnost výkonu dalších kontrol nad rámec povinných třech osobních kontrol měsíčně. Spadají sem kontroly zavoláním na pevnou linku v místě, kde se odsouzený má po dobu výkonu trestu zdržovat, nebo pomocí počítačových programů, které umožňují komunikaci na dálku. K využití těchto programů ovšem musí mít odsouzený k dispozici webkameru, díky níž si probační úředník ověří, že se skutečně odsouzený nachází na určeném místě.

3.4.3 Elektronický monitoring

Elektronický monitoring bývá nejčastěji zajišťován pomocí tzv. náramků, které se upevní na kotník odsouzeného a vysílají pak informace o tom, kde se zrovna pohybuje. Kromě náramků se Finley (2007) zmiňuje také o možnosti využití jiných zařízení, jako vysílačky, která funguje na obdobném principu, ale upevňuje se jiným způsobem na jinou část těla odsouzeného.

V České republice ovšem tento systém zatím nebyl zaveden, ačkoliv do budoucna se s ním v právní úpravě počítá. Ve vyhlášce o kontrole výkonu trestu domácího vězení, která vstoupila v platnost k 1. lednu 2010, jsou již specifikovány povinnosti probačních úředníků, které souvisejí s kontrolou výkonu trestu domácího vězení. Jedná se o „*instalaci a deinstalaci elektronického kontrolního systému v místě výkonu trestu domácího vězení, instalaci a deinstalaci technického zařízení na těle odsouzeného, poučení odsouzeného o fungování elektronického kontrolního systému a o nepřipustnosti jakýchkoli zásahů do tohoto systému ze strany odsouzeného a dalších neoprávněných osob, sledování odsouzeného v určeném místě po stanovenou dobu elektronickým kontrolním systémem, prověření dostupnosti a funkčnosti elektronického kontrolního systému, evidenci zaznamenaných případů nepřítomnosti odsouzeného v místě a čase výkonu trestu domácího vězení*“.

(Vyhláška č. 456 ze dne 11. prosince 2009, o kontrole výkonu trestu domácího vězení, § 7, odst. 1)

Povinnost odsouzeného spolupracovat s probačním úředníkem bude pak zahrnovat umožnění všech těchto úkonů. Po dobu výkonu trestu nebude odsouzenému umožněno, aby sám elektronický kontrolní systém odstraňoval a vypínal. Navíc bude nutné, aby pracovníkovi Probační a mediační služby České republiky asistoval zástupce provozovatele elektronického kontrolního systému, který provede instalaci, deinstalaci, údržbu či kontrolu funkčnosti systému. Po instalaci systému bude zapotřebí podepsat předávací protokol, který potvrzuje, že instalaci byl přítomen probační úředník i zástupce provozovatele, a který také obsahuje soupis podmínek, které odsouzenému vyplývají z instalace systému.

(Vyhláška č. 456 ze dne 11. prosince 2009, o kontrole výkonu trestu domácího vězení, § 7, odst. 2-3)

3.5 TDV a mladiství

Trest domácího vězení může být mladistvému uložen maximálně na dobu jednoho roku. Vyplývá to z ustanovení zákona o soudnictví ve věcech mládeže, který v případě trestu obecně prospěšných prací a domácího vězení stanoví, že je lze uložit na dobu odpovídající maximálně polovině horní sazby určené trestním zákoníkem. (Zákon č. 218 ze dne 25. června 2003, o soudnictví ve věcech mládeže, § 26, odst. 1-2)

Pokud je trest domácího vězení ukládán mladistvému pachateli, je možné kromě omezení a povinností popsanych v kapitole 3.3 a vycházejících z § 48 odstavce 4 trestního zákoníku uložit také další výchovná opatření, která stanoví zákon o soudnictví ve věcech mládeže. (Zákon č. 40 Sb. ze dne 8. ledna 2009, trestní zákoník, § 60, odst. 5) Výchovná opatření zahrnují povinný dohled probačního úředníka, absolvování probačního programu, naplnění stanovených výchovných povinností, přijetí určitých výchovných omezení. Lze je uložit maximálně na dobu tří let. (Zákon č. 218 ze dne 25. června 2003, o soudnictví ve věcech mládeže, § 15, odst. 1-2)

Za výchovné povinnosti považujeme povinnost bydlet s dospělou osobou zodpovědnou za výchovu mladistvého, zaplacení přiměřené peněžité částky na pomoc obětem trestné činnosti (lze i po splátkách), bezplatné vykonávání předem stanovené společensky prospěšné činnosti ve volném čase mladistvého, vyrovnání s poškozeným, náhradu způsobené škody nebo jiné přispění k odstranění následků úměrné možnostem odsouzeného, absolvování léčby závislosti na návykových látkách, programu sociálního výcviku, psychologického poradenství, terapeutického programu, vzdělávacího, doškolovacího, rekvalifikačního nebo jiného programu, který slouží k rozvíjení sociálních dovedností a osobnosti mladistvého. (Zákon č. 218 ze dne 25. června 2003, o soudnictví ve věcech mládeže, § 18, odst. 1)

Výchovná omezení musí být ukládána tak, aby nedošlo k narušení přípravy mladistvého na jeho budoucí povolání a aby i nadále mohl vykonávat své školní povinnosti či své povolání nebo zaměstnání. Za výchovné omezení je podle zákona považován zákaz návštěv určitých akcí, zařízení či prostředí nevhodných pro mladistvé, zákaz styku se stanovenými osobami, zákaz pobytu na stanovených místech, zákaz přechovávání předmětů, s nimiž by mladistvý mohl spáchat další trestný čin, zákaz užívání návykových látek, zákaz účasti na hazardních hrách, sázkách a hraní na výherních automatech, zákaz změny místa pobytu či změny zaměstnání bez předchozího ohlášení probačnímu úředníkovi. (Zákon č. 218 ze dne 25. června 2003, o soudnictví ve věcech mládeže, § 19, odst. 1-2)

Finley (2007) upozorňuje, že právě mladiství, kterým byl udělen trest domácího vězení, bývají velmi impulzivní a nepředvídatelní. Ve státech, v nichž je již zcela běžný elektronický monitoring odsouzených, jsou proto takto kontrolováni právě mladiství. Například v Kalifornii je běžné, že mladiství s trestem

domácího vězení jsou sledování prostřednictvím internetu a softwaru, který umožňuje určit jejich přesnou polohu s přesností zhruba devět metrů. Existují dokonce i speciální programy, které umožňují kontrolovat dodržování dalších povinností a omezení uložených soudem – například dodržování zákazu užívání alkoholických nápojů.

3.6 Kvazi domácí vězení

Tzv. kvazi domácí vězení může soud uložit podmíněně propuštěným. Stanoví se časové rozmezí, po které se musí tento jedinec zdržovat na určeném místě. Obdobně jako u trestu domácího vězení se jedná buď o rodinný dům, nebo o určenou část obydlení, například byt. Tento trest se používá při podmíněném propuštění odsouzených za přečin až na tři roky a za zločin na jeden rok až sedm let. Soud stanoví tzv. zkušební dobu, která začíná dnem podmíněného propuštění odsouzeného. Od tohoto dne může být po určitou část zkušební doby nařízeno kvazi domácí vězení, maximálně však na dobu jednoho roku, bez ohledu na délku zkušební doby. (Zákon č. 40 Sb. ze dne 8. ledna 2009, trestní zákoník, § 89, odst. 1-3)

Vokál (2012) uvádí, že tato možnost není v České republice příliš využívána. Odkazuje se přitom na data Probační a mediační služby, podle nichž bylo kvazi domácí vězení od přijetí nového trestního zákoníku do konce roku 2011 využito pouze čtrnáctkrát. Zároveň se také pozastavuje nad tím, proč nejsou tyto situace řešeny využitím existujícího trestu domácího vězení, pro jehož kontrolu existuje vyhláška. Podle něho odpovídá kvazi domácí vězení tzv. back door modelu trestu domácího vězení. Vychází tedy z Krejčířikové (2009), která vyděluje back door a front door programy či modely domácího vězení. Back door model tato autorka chápe jako alternativu za podmíněné propuštění (případně s uložením dodatečných omezení či povinností), front door naopak podle ní představuje alternativu krátkodobých trestů odnětí svobody.

3.7 Náklady spojené s TDV

Po výkonu trestu domácího vězení nebo jeho určité části vypracovává probační úředník zprávu. V ní shrnuje veškeré podklady, na jejichž základě pak soud rozhodne o povinnosti odsouzeného k náhradě nákladů, které souvisejí s výkonem

jeho trestu. (Vyhláška č. 456 ze dne 11. prosince 2009, o kontrole výkonu trestu domácího vězení, § 6, odst. 3)

Zvláštní vyhláška stanoví denní sazbu nákladů výkonu trestu domácího vězení. Jedná se o 50 Kč za každý kalendářní den výkonu trestu. Pokud odsouzený vykonával trest pouze po část daného dne, počítá se tento den jako celý a stanovená částka 50 Kč za něj musí být uhrazena. Celkovou výši částky vypočítá soud. Odsouzenému je poskytnuta třicetidenní lhůta na její uhrazení. Lhůta začíná běžet dnem, kdy bylo rozhodnutí odsouzenému doručeno. Pokud částka není v této lhůtě uhrazena, je vymáhána na základě příslušných právních předpisů. (Vyhláška č. 458 ze dne 11. prosince 2009, kterou se stanoví denní sazba připadající na náklady spojené s výkonem trestu domácího vězení a způsob úhrady, § 1 a § 2, odst. 1)

Pokud to vyžaduje délka trestu domácího vězení, rozhoduje soud o výši částky v určitých intervalech. Nejmenší možná lhůta pro jednotlivá rozhodnutí činí jeden měsíc. Výzva odsouzeného k zaplacení probíhá tak, jak bylo popsáno v předchozím odstavci, pouze s tím rozdílem, že se lhůta na uhrazení zkracuje na pouhých deset dnů. (Vyhláška č. 458 ze dne 11. prosince 2009, kterou se stanoví denní sazba připadající na náklady spojené s výkonem trestu domácího vězení a způsob úhrady, § 2, odst. 2)

3.8 Souvztažnost PMS a TDV

Souvztažnost Probační a mediační služby České republiky a trestu domácího vězení vyplývá z již popsaného postupu probačních úředníků při kontrole výkonu tohoto alternativního trestu. Jejím základem jsou kontrolní návštěvy probačního úředníka u odsouzeného, tedy v místě, kde má probíhat výkon trestu. K tomu se přidružuje také možnost kontroly pomocí pevné telefonní linky nebo počítačového komunikačního programu a webkamery. Probační úředník může s odsouzeným spolupracovat již před vynesením rozsudku a během jeho vynášení.

Do budoucna by také měla přibýt možnost elektronického monitoringu odsouzených k trestu domácího vězení, jak bylo zmiňováno v kapitole 3.4.3. V této souvislosti je nutné zmínit, že již proběhl zkušební projekt na zavedení těchto kontrol. Projekt začal k 1. červenci 2012 pod záštitou Probační a mediační služby České republiky a Ministerstva spravedlnosti České republiky a nesl název Elektronický monitoring odsouzených. Cílem bylo ověřit, jak bude systém fungovat

v praxi, a získat potřebné zkušenosti pro jeho celoplošné zavedení v budoucnosti. Využity byly tzv. náramky. Experimentu se dobrovolně zúčastnilo třičtyřicet odsouzených k trestu domácího vězení a podmíněně propuštěných v kvazi domácím vězení a čtyři probační úředníci z celé České republiky. Experiment skončil k poslednímu listopadu téhož roku a jeho výsledky byly hodnoceny velmi kladně. Použité systémy vyhovují potřebám trestu domácího vězení, jsou funkční, bezpečné a přiměřeně finančně nákladné. Proto bylo doporučeno, že by se tyto systémy měly začít používat v běžné praxi. (Závěrečná zpráva a ekonomické zhodnocení pilotního projektu, 2012) Zatím k tomu však nedošlo.

4 PRAKTICKÁ ČÁST

4.1 Formulace výzkumného problému

Trest domácího vězení patří mezi alternativní tresty, které nejsou ukládány příliš často. Důvodem je především problematická kontrola výkonu trestu, která klade vysoké nároky na činnost probačních úředníků. Opomenout nicméně nelze ani fakt, že tento trest vyžaduje u odsouzených určité vlastnosti a schopnosti, které vykazuje poměrně nízký počet lidí. Jedná se zejména o spolehlivost, ochotu a motivaci k výkonu tohoto typu trestu. Výzkumným problémem této práce je zjistit, jakým způsobem probíhá proces přípravy odsouzených k trestu domácího vězení a realizace tohoto trestu z pohledu pracovníků PMS se zaměřením na jeho specifika v kontextu sociální práce.

4.2 Hlavní cíl výzkumu a dílčí cíle

Cílem výzkumu je zjistit, jakým způsobem probíhá proces přípravy odsouzených k trestu domácího vězení a realizace tohoto trestu z pohledu pracovníků PMS se zaměřením na jeho specifika v kontextu sociální práce.

DC1: Zjistit, jakým způsobem byli odsouzení pracovníkem PMS na bezproblémový výkon TDV připravováni a motivováni, a jak tento proces přípravy pracovníci PMS následně reflektují.

DC2: Zjistit, jak byli klienti vedeni v rámci případové sociální práce v průběhu výkonu TDV, včetně následné subjektivní reflexe tohoto procesu pracovníky PMS.

4.3 Metodologie

Ve výzkumné části bude použita metodologie kvalitativní. Metodologie kvalitativní se vyznačuje těmito charakteristikami: (Reichel, 2009)

- Kvalitativní šetření se snaží o porozumění zkoumanému sociálnímu problému. Kvalitativní výzkum je nenumerické šetření interpretace sociální reality
- V kvalitativním výzkumu dochází nejprve ke sběru dat až poté k formulaci vztahů.
- Zkoumá mnoho aspektů u málo subjektů.

- Získávání údajů je nestandardizované, sběr a analýza údajů většinou časově náročné.
- Využití statistiky je minimální až nulové.
- Zobecnění výsledků je problematické, spíše nemožné.
- Výsledky mohou být ovlivněny výzkumníkem.
- Výzkum pomáhá porozumět zkoumanému problému, umožňuje dobré poznání konkrétních podmínek a situací.

V rámci kvalitativní metodologie byla využita metoda polostrukturovaného rozhovoru a analýzy dat.

4.4 Techniky výzkumu

4.4.1 Analýza dokumentů.

Tematická analýza dokumentů je kvalitativní metodou, umožňuje studovat znaky a symboly skryté pod povrchem. Výhodou je, že činí skryté věci zjevnější, k problémům patří, že o významu textu jsou domněnky a různí výzkumníci mohou dojít k různým závěrům (Jandourek, 2008).

4.4.2 Případová studie.

„Případová studie je metoda, která spočívá v důkladném a dlouhodobém zkoumání události nebo instance. Jde o systematický způsob pozorování, sbírání dat, jejich analýzu a publikování výsledků“ (Jandourek, 2008, s. 48).

Tabulka č. 1: Tabulka transformačních kroků – případové studie

Hlavní cíl	Dílčí cíle*	Faktory
HC: Zjistit, jakým způsobem probíhá proces přípravy odsouzených k TDV a realizace tohoto trestu z pohledu pracovníků PMS se zaměřením na jeho specifika v kontextu sociální práce.	DC1*: Zjistit, jakým způsobem byli odsouzení pracovníkem PMS na bezproblémový výkon TDV připravování a motivování (...).	Rodinná situace
		Finanční podmínky
		Pracovní podmínky
		Sociální podmínky
	DC2*: Zjistit jak byli klienti vedeni v rámci případové sociální práce v	Spolupráce
		Dodržování DV
		Výsledek návštěv u klienta
		Návštěvy u PMS

	průběhu výkonu TDV (...).	
--	------------------------------	--

* pozn.: Z DC1 a DC2 jsou technikou analýzy případových studií naplňovány jen části dílčích cílů bez subjektivního hodnocení pracovníků PMS, které bude reflektováno technikou analýzy rozhovorů.

4.4.3 Polostrukturovaný rozhovor

Je charakteristický tím, že má připraven soubor otázek/témat, který bude jeho předmětem. Pořadí otázek není přesně dáno, je možné pokládat doplňující otázky nebo je modifikovat, nezbytné však je, aby byly položeny všechny otázky. (Reichel, 2009)

Struktura rozhovoru:

Jakými způsoby byli klienti motivováni k trestu domácího vězení?

Jak probíhal proces přípravy klienta na TDV?

Jak tento proces přípravy klienta na TDV hodnotíte?

Jakým způsobem byli klienti vedeni v průběhu TDV?

Jaké problémy byly s klienty v rámci případové sociální práce řešeny?

Jak průběh případové sociální práce s klienty v rámci procesu realizace TDV hodnotíte?

Tabulka č. 2: Transformační tabulka - rozhovory

Hlavní cíl	Dílčí cíle	Indikátory	Tazatelské otázky
HC: Zjistit, jakým způsobem probíhá proces přípravy odsouzených k trestu domácího vězení a realizace tohoto trestu z pohledu pracovníků PMS se zaměřením na jeho specifika v kontextu sociální práce	DC1: Zjistit, jakým způsobem byli odsouzení pracovníkem PMS na bezproblémový výkon TDV připravováni a motivováni, a jak tento proces přípravy pracovníci PMS následně reflektují.	Motivační prvky	TO1: Jakými způsoby byli klienti motivováni k trestu domácího vězení? (TDV)
		Proces přípravy	TO2: Jak probíhal proces přípravy klienta na TDV?
		Reflexe přípravy	TO3: Jak tento proces přípravy klienta na TDV hodnotíte?
	DC2: Zjistit, jak byli klienti vedeni v rámci případové sociální práce v průběhu výkonu TDV, včetně následně subjektivní	Způsob vedení	TO4: Jakým způsobem byli klienti vedeni v průběhu TDV?
		Řešené problémy	TO5: Jaké problémy byly s klienty v rámci případové

	reflexe tohoto procesu pracovníky PMS.		sociální práce řešeny?
		Reflexe procesu	TO6: Jak průběh případové sociální práce s klienty v rámci procesu realizace TDV hodnotíte?

V případě motivačních prvků je postupováno dle teorie Maslowa. Podle Maslowa v osobnosti člověka je zabudována určitá hierarchie potřeb tzv. motivační struktura, která se skládá z potřeb nižších (potřeby fyziologické, bezpečí), vyšších-psychologických (potřeby náležitosti/lásky a úcty) a potřeby sebeaktualizace. (Kučera, 2013)

Aplikované techniky výzkumu slouží ke zjištění, jakým způsobem probíhá proces přípravy odsouzených k trestu domácího vězení a jakým způsobem je realizován z pohledu pracovníků PMS.

Pracovníci PMS ČR poskytli potřebné údaje o klientech a jejich rodinách, případně širším okolí, ve vztahu k výkonu trestu domácího vězení. Tyto údaje byly následně zpracovány, analyzovány a vzájemně porovnávány.

4.5 Výzkumný soubor a další zdroje výzkumných údajů

Výzkumný soubor kvalitativního výzkumu představují 4 pracovníci PMS ČR, kteří mají agendu výkonu trestu domácího vězení na starosti. Všichni 4 probační pracovníci mají vystudovanou vysokou školu v oboru sociální práce.

Údaje od probačních pracovníků byly získány formou analýzy písemných dokumentů, záznamů pracovníků PMS ČR k jednotlivým respondentům a polostrukturovaným rozhovorem s pracovníky Probační a mediační služby ČR, střediska Nymburk.

Případové studie byly mnou sestaveny z dokumentace a spisového materiálu, který mi byl poskytnut pracovníkem, který má agendu TDV na starosti. Nejdůležitější údaje ze spisů byly vybrány a vypsány na papír a po návštěvě PMS ČR sestaveny a přepsány do počítače. Respondenti byli vybráni záměrně, a to na základě těchto kritérií: a) realizace výkonu trestu domácího vězení s jeho ukončením do konce roku 2013, b) spolupráce s pracovníky PMS delší 6 měsíců, c) bydliště

v okrese Nymburk. U těchto klientů došlo ke zpracování dat se souhlasem a po kontrole pracovníkem Probační a mediační služby ČR. Byl samozřejmě dán příslib anonymity klientů, se kterými se pojil trest domácího vězení. Proto jsou v jednotlivých případových studiích uváděna pouze křestní jména a iniciály příjmení.

Byla také dodržena potřebná etická pravidla, která jsou základním předpokladem kvalitního výzkumu, jak uvádí například Hendl (2006, s. 37) „*Etika výzkumné práce vyžaduje, aby si výzkumník byl vědom etických implikací, které mohou mít jednotlivé akce*“.

4.6 Případové studie

V následujícím textu je popsáno šest případových studií, které jsou následně analyzovány a zjištěná data jsou vzájemně porovnávána.

Případová studie č. 1

Milan H. (narozen 1980) S panem Milanem probíhala setkání a konzultace jak na středisku PMS, tak i v místě jeho bydliště. Šetřením sociálního zázemí klienta bylo zjištěno, že Milan žije se svou manželkou a dvěma syny v bytovém domě. Co se týká případného trestu domácího vězení, je s tímto manželka srozuměna a k tomuto vydala prohlášení, že může být TDV vykonáván v uvedeném místě bydliště.

Klient je zaměstnán ve firmě na výrobu televizí přes agenturu práce a to v jednosměnném provozu od 7:30 do 15:30 hod. Za vykonanou práci by měl být honorován částkou 15.000,- Kč/měsíčně. K povinným platbám klient uvedl, že jedinými platbami jsou pro něho příspěvek na domácnost a to 5.000,- Kč/měsíčně a hrazení telefonů a to 1.300,- Kč/měsíčně. Jiné poplatky nehradí a jiné pohledávky nemá. Vzhledem k tomuto není problémem hradit výkon trestu domácího vězení a to v částce 50,- Kč/denně.

Sociální kontakty klient udržuje převážně pouze se svou rodinou a svými sousedy v nejbližším okolí svého bydliště. Co se týká vztahů v komunitě, ve které žije, klient má dobré sousedské vztahy a není vůči nikomu v okolí konfliktní. Denní režim mu ovlivňuje pouze zaměstnání. Vyhraněné koníčky nebo zájmy vzhledem k pracovnímu vytížení klient nemá. Klient není aktivní v žádné náboženské organizaci.

Klient předložil záznam o sdělení podezření a to v trestní věci maření výkonu úředního rozhodnutí. Klient uvedl, že byl kontrolován hlídkou Policie ČR a to při řízení automobilu i přesto, že mu byl uložen zákaz řízení všech motorových vozidel. Klient k tomuto uvedl, že si je vědom své viny na této události, ale ospravedlňuje tuto skutečnost jednak tím, že nikoho nezranil, nebyl pod vlivem alkoholu či jiných drog. Automobil řídil proto, že se musel dostat do zaměstnání. Bez zaměstnání by neměl finanční prostředky a v takovém případě by musel začít páchat jinou trestnou činnost, aby měl prostředky pro svou obživu. Jak je výše uvedeno, klient je připraven splnit podmínky případného TDV, čímž by došlo k jeho potrestání, ale nedošlo by k potrestání jeho rodiny, která je na něm finančně závislá.

V minulosti byl klient evidován na středisku PMS v rámci podmíněného odsouzení a v rámci výkonu trestu OPP. V obou případech došlo k přeměně na trest odnětí svobody. Klient je připraven plnit podmínky případného TDV. Je srozuměn s tím, co by v případě neplnění tohoto trestu nastalo. Klient plně spolupracoval se střediskem PMS při projednávání trestu domácího vězení. Osobní setkání na středisku PMS se uskutečnily tři a dále byla provedena návštěva v místě klientova bydliště.

Stanovisko PMS ČR k možnému uložení trestu domácího vězení je kladné. Klient má zajištěny podmínky pro výkon a kontrolu TDV. Má stabilní zázemí v podobě bydlení se svou rodinou. Manželka klienta souhlasila s možností výkonu trestu v místě jejich společného bydliště. Pro uložení TDV rovněž hovoří i to, že klient v současné době plní soudem stanovený zákaz řízení všech motorových vozidel. V případě odsouzení k nepodmíněnému trestu odnětí svobody, se klient dostane do platební neschopnosti a tím by se do vážné sociální situace dostala jak rodina klienta, která je na něm finančně závislá, tak i on. Vzhledem k tomuto se jeví účelnější ponechat výše jmenovaného na svobodě, ale pod trestem domácího vězení. K časovému vymezení TDV je uvedeno, že klient je zaměstnán ve firmě na výrobu televizí. Klient pracuje v jednosměnném provozu od 7:00 hod do 15:30 hod. Klient, bydlí ve vzdálenosti 10 km od místa svého zaměstnání a musí do něj dojíždět autobusem. Autobus odjíždí z jeho obce v 5:05 hod a zpět se vrací v 17:05 hod. Vzhledem k tomuto je časové vymezení TDV od 18:00 hod do 4:00 hod druhého dne a to v pracovních dnech. O víkendu, státem uznávaných svátcích a v případě dovolené, bude klient v místě svého bydliště po celý den. Trest domácího vězení byl navržen ve výměře 12 měsíců.

V průběhu výkonu trestu domácího vězení byla provedena kontrola TDV v místě klientova bydliště a bylo zjištěno, že klient není v místě svého bydliště a na kontaktování telefonem nereagoval. Následující den bylo zjištěno, že klient měl smrtelnou nehodu na motocyklu a to v časovém rozpětí, ve kterém měl být v místě svého bydliště. Toto potvrdila Policie ČR a dále matka klienta.

Klient tedy porušil podmínky výkonu trestu domácího vězení a uložený trest nevykonal. Dále mařil výkon úředního rozhodnutí a to tak, že řídil, ačkoli měl uložen zákaz řízení všech motorových vozidel.

Tabulka č. 1: Shrnutí případové studie 1

Faktor	Popis, charakteristika	Vyhodnocení
Motivační faktory k realizaci TDV	Charakteristika MF	Vyhodnocení motivačního faktoru
Rodinná situace	Bydlí s rodinou, podporuje klienta	Soužití s rodinou je silným motivačním faktorem
Finanční podmínky	Odměna za práci je vyšší než životní potřeby	Základní potřeby jsou satureovány plně, dostupné prostředky jsou vyšší než nezbytně nutné životní náklady
Pracovní podmínky	Zaměstnanecký status, vyhovující podmínky	Práce naplňuje podmínky výdělku i potřeby sociální, dobré a bezproblémové vztahy na pracovišti. sebeaktualizace, vyhovující práce s ohledem na psychické dispozice kl.
Sociální podmínky	K má vybudované dobré vztahy v rodině i komunitě	Podpora ze strany nejbližší komunity (sociální potřeby)
Jiné MF		
Realizace TDV	Naplňování kritérií	Vyhodnocení
Spolupráce (rozsah a kvalita)	Spolupracující v kontaktu	Spolupracují, komunikují, bezproblémový v kontaktu s pracovníky
Dodržování DV	Nerespektoval čas DV a zákaz řízení motor. vozidel	Podmínky nebyly respektovány
Výsledek návštěv u klienta	Kontrolován v domácím prostředí, nezastižen	Negativní, nedodržuje režim
Návštěvy u PMS	3 návštěvy	Respektuje čas návštěv, obsah rozhovoru
Další		Smrtelná nehoda v době výkonu DM
Vyhodnocení		Porušování rozhodnutí, trest nebyl vykonán (úmrť)

Závěr:

Jakým způsobem byl klient motivován k trestu domácího vězení?

Klient byl k TDV motivován naplněním základních potřeb (finanční prostředky k obživě), potřeb bezpečí (zajištěny bytové podmínky v rodině), potřeb sociálních (vztahové vazby v rodině i sociálním okolí), potřeb psychologických (sebeaktualizace v práci i rodině). V případě bezproblémového výkonu TDV byly uspokojeny všechny nezbytné potřeby klienta.

Jak byl klient veden v rámci případové sociální práce v průběhu výkonu TDV?

Vedení klienta probíhalo formou pravidelných setkávání klienta a pracovníka (celkem 3) v prostorách PMS. Situace byla vyhodnocena tak, že klient je řadou faktorů (viz motivační faktory výše) motivován k dodržování podmínek TDV. Následná návštěva pracovníka PMS v místě bydliště ukázala, že tomu tak není, nicméně další intervence nebyla možná vzhledem k úmrtí klienta.

Případová studie č. 2

Václav K. (narozen 1982) S panem Václavem probíhala setkání a konzultace jak na středisku PMS, tak i v místě ubytovny kde bydlí. Šetřením sociálního zázemí klienta bylo zjištěno, že klient má ubytování zajištěno nájemní smlouvou, kterou má uzavřenou na dobu neurčitou. Ubytovna se nachází v místě působnosti PMS ČR a objekt je lehce dosažitelný pěšky i služebním vozidlem. Majitel ubytovny nemá proti případnému trestu domácího vězení na výše uvedené ubytovně námitky. Majitel byl s podmínkami výkonu trestu domácího vězení seznámen.

Sociální kontakty klient udržuje převážně pouze se svou přítelkyní a svými sousedy na ubytovně. Co se týká vztahů v komunitě, ve které žije, klient má dobré sousedské vztahy a není vůči okolí konfliktní. Denní režim mu ovlivňuje pouze směnnost v zaměstnání. Vyhraněné koníčky nebo zájmy vzhledem k pracovnímu vytížení nemá. Klient je zaměstnán ve firmě, která vyrábí auto součástky. Nyní pracuje na směny trvající 12 hodin. K příjmu bylo zjištěno, že měsíční příjem klienta je 16.449,- Kč/měsíčně. Po srážkách od zaměstnavatele, kde jsou dvě exekuce, klientovi zůstává 10.000,- Kč/měsíčně. Z této částky hradí ubytování a to 4.200,- Kč/měsíčně. Na měsíc klientovi zůstává 5.800,- Kč. Z této částky bude hrazen případný TDV, tedy částku 50,- Kč/den.

Klient byl v minulosti odsouzen za majetkovou a násilnou trestnou činnost a za maření výkonu úředního rozhodnutí. Šetřením bylo zjištěno, že klient nyní plní povinnosti výkonu dohledu v rámci probačního plánu dohledu a plně při jeho sestavování spolupracoval. K dodržování PPD lze uvést, že klient tento plán dodržoval pouze částečně. Klient měl zákaz řízení všech motorových vozidel a tento zákaz klient porušil. Jednalo se o podezření ze spáchání přečinu neoprávněného užívání cizí věci a ohrožení pod vlivem návykové látky a maření výkonu úředního rozhodnutí. K tomu klient uvedl, že jeho kamarád má problémy se srdcem a ten den mu volal, že je mu špatně a telefon zavěsil. Klient vzhledem k důvodné obavě o zdravotní stav kamaráda usedl za volant i přes zákaz řízení a požití alkoholu. Ihned po opuštění parkoviště ho zastavila Policie ČR. Klient si své pochybení uvědomuje, ale měl obavu o zdraví kamaráda. Je si vědom, jaké následky pro něho může odsouzení mít. K jednání se doznal a činu lituje. S klientem bylo na téma možného TDV hovořeno při osobních jednáních ihned jak o vyšetřování klient pracovníka PMS informoval. Před tímto klient spolupracoval se střediskem PMS a to v rámci výkonu dohledu při podmíněčném propuštění z výkonu trestu odnětí svobody. Při návštěvě probačního pracovníka v místě bydliště klienta bylo klientem podepsáno poučení o výkonu trestu a rovněž podepsal slib, že bude plnit veškerá ustanovení a povinnosti vyplývající z TDV.

Stanovisko PMS ČR k možnému uložení trestu domácího vězení je kladné. Klient má zajištěny podmínky pro kontrolu výkonu TDV. Má stabilní zázemí v podobě bydlení na ubytovně a má stálé zaměstnání. Pro uložení TDV rovněž hovoří i to, že klient v současné době plní soudem stanovený zákaz řízení všech motorových vozidel a rovněž plní podmínky výkonu dohledu v rámci podmíněčného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody. V případě potvrzení nepodmíněného trestu odnětí svobody, se klient dostane do platební neschopnosti a do vážných finančních problémů. Vzhledem k tomuto byl jmenovaný ponechán soudem na svobodě, ale pod trestem domácího vězení i přes hrozící přeměnu podmíněného propuštění z VTOS zpět na nepodmíněný trest. Časové vymezení výkonu trestu domácího vězení bylo stanoveno na 12 měsíců. V pracovních dnech při ranní směně od 20:00 hod do 5:00 hod ráno a při noční směně od 8:00 hod do 17:00 hod.

Klient uložený trest vykonal pouze částečně z důvodu amnestie udělené prezidentem ČR.

Tabulka č. 2: Shrnutí případové studie 2

Faktor	Popis, charakteristika	Vyhodnocení
Motivační faktory k realizaci TDV	Charakteristika MF	Vyhodnocení motivačního faktoru
Rodinná situace	Žije samostatně na ubytovně, vztah s přítelkyní	Partnerský vztah je motivací, nicméně míra podpory partnerky není známa
Finanční podmínky	Odměna za práci je vyšší než životní potřeby	Základní potřeby jsou saturovány plně i přes úhradu exekuce
Pracovní podmínky	Vyhovující	Finanční hodnocení práce umožňuje pokrýt základní potřeby
Sociální podmínky	Udržuje partnerský vztah a sousedské vztahy	Jen v základní míře, existuje základní síť vztahů
Jiné MF		
Realizace TDV	Naplňování kritérií	Vyhodnocení
Spolupráce (rozsah a kvalita)	Součinnost	Spolupracuje v nezbytné míře
Dodržování DV	V minulosti porušování PPD	Nyní dodržuje
Výsledek návštěv u klienta	Jedna návštěva za účelem poučení	Podpis základních dokumentů, poučení
Návštěvy u PMS	Nejsou dokumentovány	
Další		
Vyhodnocení		Dodržování rozhodnutí, TDV nedokončeno (amnestie)

Závěr:

Jakým způsobem byl klient motivován k trestu domácího vězení?

Klient je motivován pobytem na svobodě v zajištěných podmínkách (potřeby základní, bezpečí), kdy může splácet úhradu svých závazků. Sociální potřeby zajišťuje partnerský vztah, rodinné vazby nehrají významnou roli. Silnou roli sehrává motivace negativní, vyhnutí se nepodmíněnému trestu odnětí svobody.

Jak byl klient veden v rámci případové sociální práce v průběhu výkonu TDV?

Sociální práce byla vedena standardně, pracovník PMS navštívil klienta v místě bydliště a seznámil ho s náležitostmi, které se týkají TDV. V tomto případě byly významným prvkem pro součinnost ze strany klienta obavy o setrvání v režimu TDV, pokud bude porušovat pravidla. Celý proces nelze hodnotit, protože TDV bylo ukončeno předčasně.

Případová studie č. 3

Roman M. (narozen 1984) S panem Romanem probíhala setkání a konzultace jak na středisku PMS, tak i v místě jeho bydliště. Šetřením sociálního zázemí klienta bylo zjištěno, že klient je svobodný a bezdětný. Žije na jím uvedené adrese v rodinném domě, který patří jeho rodině. Společně s ním zde žije jeho matka. Klient má středoškolské vzdělání s maturitou. Pan Roman v domě využívá dvě místnosti a to obývací pokoj a ložnici. Kuchyně a sociální zařízení je společné. K domu dále patří dílna na výrobu klíčů, kde klient občas pomáhá. Dále klient užívá zahradu, která slouží i jako terapeutický nástroj při atacích schizofrenie, kterou klient trpí. Bydliště klienta je dostupné automobilem i vlakem. Nádraží je od místa bydliště klienta vzdáleno 20 minut chůze.

Klient je od roku 2006 uznán plně invalidním- invalidita III. Stupně. Důvodem je diagnostikována bipolární porucha osobnosti. Jeho současným příjmem je plný invalidní důchod, ze kterého přispívá na chod domácnosti a zabezpečuje své výdaje. Žádné půjčky dle svého vyjádření i vyjádření rodiny nemá. Z tohoto příjmu bude klient hradit případný výkon trestu domácího vězení.

Jako zásadní informaci pro svou osobu klient uvedl, že je členem Římskokatolické farnosti v místě bydliště a pravidelně se zúčastňuje nedělních bohoslužeb. Při nařízení časové výměry TDV musí být na toto brán zřetel, tedy bude stanovena výjimka ve výkonu trestu domácího vězení a to pro návštěvu bohoslužby.

Klient je v dlouhodobém kontaktu s pracovníky střediska PMS a to vzhledem k nařízenému dohledu v rámci podmíněného odsouzení. Klient byl podmíněně odsouzen za řízení motorového vozidla po požití alkoholu a drog. V minulosti byl klient několikrát soudně trestán (OPP, zákaz řízení, podmíněné odsouzení). Jeho spolupráce s PMS je dobrá a spolupráce při projednávání podmínek výkonu trestu domácího vězení byla bezproblémová.

Klient při šetření uvedl, že je po autonehodě a čeká ho rehabilitace spojená s pobytem v nemocnici. K trestné činnosti uvedl, že neustále řídí osobní automobil bez řidičského oprávnění, tedy maří výkon úředního rozhodnutí. K opakování této trestné činnosti uvedl, že příčinou bude jeho diagnóza a to schizofrenie. V případě ataku nemoci se klient zklidňuje právě řízením nebo procházkami po zahradě. Zde je tedy spatřováno nejvyšší riziko výkonu TDV, tedy že klient výkon trestu zmaří

při ataku nemoci. Toto riziko snižuje fakt, že se objekt, kde bude trest vykonáván, nalézá na velkém pozemku zahrady. Klient tedy může pobývat na zahradě. K tomuto klient uvedl, že je pod lékařskou medikací a ataky nemoci nepřicházejí tak často. Nicméně klient uvedl, že v případě ataku se bude pohybovat po zahradě domu, kde žije společně s matkou. Matka souhlasila s výkonem trestu domácího vězení v místě společného bydliště a uvedla, že bude nápomocna výkonu TDV i již uloženého zákazu řízení motorových vozidel.

Vzhledem k návrhu PMS a výše uvedenému Okresní soud nařídil výkon trestu domácího vězení. Klient byl poučen o výkonu TDV a podepsal Slib obviněného k uložení TDV. Časová výměra TDV je stanovena od 19:00 hod do 7:00 hod druhého dne. O víkendech a státem uznaných svátcích po celý den s výjimkou neděle, kdy od 7:00 hod do 11:00 hod může klient navštěvovat bohoslužby v Římskokatolickém kostele na klientem uvedené a schválené adrese. Trest domácího vězení byl stanoven na dobu 10 měsíců.

Po 6 měsících trvání klientova TDV bylo středisko PMS kontaktováno klientovou matkou, že byl u syna proveden zásah Policií ČR z důvodného podezření na přechovávání drog. Klient zásah Policie ČR psychicky neunesl a zhroutil se. Nyní je prý hospitalizován v PL Kosmonosy. Nyní je tedy TDV klienta přerušeno dokud nebude známo stanovisko lékařů PL Kosmonosy.

Tabulka č. 3: Shrnutí případové studie 3

Faktor	Popis, charakteristika	Vyhodnocení
Motivační faktory k realizaci TDV	Charakteristika MF	Vyhodnocení motivačního faktoru
Rodinná situace	Svobodný, žije s matkou	Matka je silnou podporou, komunikuje s PMS
Finanční podmínky	Pobírá důchod	Finanční prostředky stačí na pokrytí základních potřeb
Pracovní podmínky	Plný invalidní důchod	
Sociální podmínky	Základní síť vztahů	Částečně ano, matka náboženská komunita
Jiné MF	Psychiatrická dg.	Zdravotní stav - sledován psychiatricky, čeká na rehabilitační léčbu
Realizace TDV	Naplňování kritérií	Vyhodnocení
Spolupráce (rozsah a kvalita)	Aktivně spolupracuje v možnostech nemoci	Spolupráce omezena riziky vyplývající s dg. schizofrenie
Dodržování DV	Ne, dobrovolně přiznává, že v případě ataku nemoci	Ne, maří výkon úředního rozhodnutí (řízení vozidla)

	poruší zákaz řízení vozidla	
Výsledek návštěv u klienta	Spolupracuje	Spolupracující
Návštěvy u PMS	Dlouhodobý, kontinuální kontakt	Spolupracující
Další		
Vyhodnocení		Spolupráci v oblasti TDV definují pracovníci PMS jako dobrou, zároveň uvádí, že je podezření z toho, že bude mařit výkon úředního rozhodnutí (řízení vozidla)

Závěr:

Jakým způsobem byl klient motivován k trestu domácího vězení?

V tomto případě jsou to především zdravotní důvody, konkrétně očekává rehabilitační péče a je sledován psychiatricky (potřeby základní, bezpečí). Rodinné zázemí a podmínky bydlení mu umožňují překonávat zdravotní handicap. V sociálním okolí má potřebnou podporu.

Jak byl klient veden v rámci případové sociální práce v průběhu výkonu TDV?

Vzhledem ke zdravotnímu handicapu byl klient sledován v kratších intervalech. V tomto případě je situace značně specifická v povaze psychického onemocnění, které znamená sníženou kontrolu nad vlastním jednáním (ataky). V režimu TDV byl ponechán i přesto, že klient sdělil, že v případě zhoršení psychického stavu řídí auto (maření výkonu úředního rozhodnutí). Zhoršení psychického stavu neumožnilo dokončení TDV ve sledovaném období.

Případová studie č. 4

Richard P. (narozen 1988) S panem Richardem probíhala setkání a konzultace jak na středisku PMS, tak i v místě jeho bydliště. Šetřením sociálního zázemí klienta bylo zjištěno, že klient je svobodný a je otcem 4 měsíčního syna. Žije na uvedené adrese v městském panelovém bytě o velikosti 2+1, který je psán na jeho partnerku. Dům je dobře přístupný, do obce se lze dostat automobilem, vlakem i autobusem. Klient má základní vzdělání a je nedoučen v oboru automechanik.

Nyní klient pracuje jako OSVČ v oboru opravy silničních motorových vozidel. Nájemné hradí ve výši 5.000,- Kč + 620,- Kč za elektřinu. Další 4000,- Kč hradí na soukromé platby a odvody na zdravotní a sociální pojištění. Partnerka je na mateřské dovolené. Průměrný výdělek klienta je 20.000,- Kč a pokud je v daném

měsíci více zakázek, tak je jeho výdělek 25.000,- Kč. Dle svého vyjádření klient tráví dny především v práci, pak doma. Volnočasové aktivity klient nemá, bohoslužby nenavštěvuje.

Klient si je vědom, že opakovaně porušoval uložený zákaz řízení motorových vozidel, naposledy i přes skutečnost, že tak učinil během uložení alternativního trestu OPP, který aktuálně vykonává. Svého jednání lituje. Je si vědom toho, že se vystavuje nebezpečí přeměny trestu v trest nepodmíněný a že mu bude prodloužen zákaz řízení motorových vozidel. Klienta oslovilo v rámci přípravného řízení středisko PMS, neboť se jednalo o klienta, který je na středisku evidován ohledně trestu OPP. Šetření bylo zaměřeno na zmapování klientovi aktuální životní situace a možného předjednání alternativních trestů – OPP a TDV. Klientovi byl uložen trest OPP ve výměře 250 hodin. Z materiálů vyplynulo, že klient splňuje podmínky pro uložení obou alternativních trestů.

Stanoviskem střediska PMS je, že vzhledem ke klientově aktuální životní situaci se přikláníme k uložení trestu domácího vězení ve výměře 5 měsíců. Klient má stabilní rodinné zázemí, partnerka i on vyjádřili s uložení trestu svůj souhlas. Klient má i finanční prostředky pro výdaje spojené s tímto trestem. Vzhledem k charakteru trestné činnosti a přístupu klienta se jeví uložení nepodmíněného trestu jako přísné a je zde prostor pro uložení trestu alternativního. Ohledně aktuálního trestu OPP nejsou potřeba ošetřovat žádné změny, klient trest vykonává od pondělí do pátku v odpoledních hodinách, vždy po 3 hodinách denně. Časová výměra TDV by byla dle, klientovi životní situace dojednána pro pracovní dny dle zákonné normy od 20:00 hod do 5:00 hod druhého dne. Společně s trestem domácího vězení v trvání 5 měsíců byl výše jmenovanému klientovi rovněž uložen zákaz řízení všech motorových vozidel a to na dobu jednoho roku. O uložení tohoto druhu trestu, tedy o uložení TDV i o zákazu řízení byla informována PČR. Klient podepsal poučení o výkonu trestu domácího vězení a rovněž podepsal slib, že bude plnit veškerá ustanovení a povinnosti vyplývající z TDV.

Po celou dobu výkonu TDV nebyly zjištěny informace, že by klient porušil daný zákaz. Při každé kontrole TDV byl klient přítomen v místě bydliště, tedy v místě výkonu trestu. Ani v jednom případě nedošlo k porušení výkonu tohoto trestu. Spolupráce klienta s PMS ČR byla dobrá a výkon TDV bezproblémový. Výkon trestu domácího vězení i OPP klient v plném rozsahu vykonal.

Tabulka č. 4: Shrnutí případové studie 4

Faktor	Popis, charakteristika	Vyhodnocení
Motivační faktory k realizaci TDV	Charakteristika MF	Vyhodnocení motivačního faktoru
Rodinná situace	Svobodný, žije s dítětem a partnerkou	Potřeba žít závislé osoby je velmi silnou motivací
Finanční podmínky	Dobré	Finanční prostředky závisí na míře aktivity
Pracovní podmínky	OSVČ	Podmínky si vytváří sám, spokojen se situací
Sociální podmínky	Úzký okruh podporujících osob	Sociální podpora početně malá, ale silná
Jiné MF		
Realizace TDV	Naplňování kritérií	Vyhodnocení
Spolupráce (rozsah a kvalita)	Velmi dobrá	Vysoká ochota komunikovat
Dodržování DV	Ano	Žádné problémy nenastaly
Výsledek návštěv u klienta	Dodržování podmínek	Silně motivován k naplňování bezproblémového TDV
Návštěvy u PMS	Systematická práce	Bez problémů
Další		
Vyhodnocení		Klient silně motivován faktory finančními, sociálními (péče o rodinu), TDV zcela naplňoval

Závěr:

Jakým způsobem byl klient motivován k trestu domácího vězení?

Velmi silná je motivace sociální (péče o rodinu, výchova dítěte) a základních potřeb (zajištění standardu).

Jak byl klient veden v rámci případové sociální práce v průběhu výkonu TDV?

Klient byl opakovaně kontrolován, nezjištěno porušení pravidel, docházel na konzultace k pracovníkům PMS, ochotný ke spolupráci. Motivovaný pozitivně (viz výše) i negativně (vyhnout se výkonu trestu ve věznici). Plně informován o pravidlech i sankcích, což v kombinaci s velkou motivací zajišťuje bezproblémový průběh TDV.

Případová studie č. 5

Dominik M. (narozen 1975) S panem Dominikem probíhala setkání a konzultace jak na středisku PMS, tak i v místě jeho bydliště. Šetřením sociálního zázemí klienta bylo zjištěno, že klient žije na ubytovně zdejších skláren na uvedené

adrese. Co se týká zaměstnavatele, tak ten nemá proti případnému výkonu TDV na výše uvedené adrese námitky. Ubytovna, na které by klient vykonával případný trest domácího vězení je jednak dostupná veřejnými dopravními prostředky, ale i automobilem. V případě uzamčení ubytovny klient garantuje dostupnost na mobilním telefonu.

Rizika zjištěná k výkonu TDV byla k osobě klienta vyhodnocena jako nízká. Klient nebyl nikdy souzen za násilnou trestnou činnost. Nemá problémy s užíváním alkoholu ani jiných drog. Co se týká rizikovosti bydlení, tak zde existuje menší riziko, protože na ubytovně žije většina zaměstnanců sklárny. Všichni mají bydlení svázáno s pracovní smlouvou a v případě nějakého incidentu na ubytovně by klient mohl o zaměstnání přijít. Toto riziko si klient uvědomuje. Celá rodina klienta se zdržuje na Slovensku a byla o možném výkonu TDV informována prostřednictvím informačního letáku PMS ČR a rovněž prostřednictvím klienta. S možným uložením TDV i s podmínkami z tohoto trestu vyplývajícími souhlasí. Rodina za klientem pravidelně dojíždí, proto nebudou případným trestem domácího vězení rodinné vztahy nikterak narušeny. Sociální kontakty klient udržuje převážně pouze se svou rodinou a svými sousedy na ubytovně. Co se týká vztahů v komunitě, ve které žije, klient má dobré sousedské vztahy a není vůči nikomu konfliktní. Vyhraněné koníčky nemá a bohoslužby nenavštěvuje.

Klient pracuje ve sklárně jako strojník a je zaměstnán v trojsměnném provozu s občasným zaměstnáním o víkendech. Klient k tomuto doložil rozpis služeb do konce roku. Dle tohoto rozpisu služeb bude vymezen i časový rozsah trestu domácího vězení. V týdnu ranní směny, se bude klient ve svém bydlišti zdržovat od 19:00 hod do 4:00 hod. V týdnu odpolední směny, se bude klient ve svém bydlišti zdržovat od 23:00 hod do 9:00 hod druhého dne. V týdnu noční směny, se bude klient ve svém bydlišti zdržovat od 11:00 hod do 21:00 hod. V případě ranní víkendové směny, se klient bude ve svém bydlišti zdržovat od 19:00 hod do 4:00 hod druhého dne. V případě noční víkendové směny, se klient bude, ve svém bydlišti zdržovat od 7:00 hod do 16:00 hod. K příjmu klient uvedl, že průměrná mzda činí 15.000,- Kč/měsíčně. Dále pobírá příspěvky na děti ve výši 3.6000,- Kč/měsíčně. Své manželce zasílá z výplaty částku 10.000,- Kč/měsíčně. Co se týká pohledávek, tak klient ze zbývajících částky hradí 2.000,-Kč/měsíčně splátku uloženého peněžitého trestu, 500,- Kč/měsíčně splátku NTRŘ. Klient je tak schopen hradit také částku 1.500,- Kč/měsíčně za výkon trestu domácího vězení.

Klient při šetření uvedl, že řídil automobil i přes zákaz řízení všech dopravních prostředků a byl odsouzen za maření výkonu úředního rozhodnutí a byl mu uložen trest čítající 200 hodin OPP a zákaz řízení všech motorových vozidel na dobu 48 měsíců. Klient odpracoval pouze 25 hodin OPP a nyní žádá o přeměnu OPP na trest domácího vězení. Klient si uvědomuje, že výkon trestu OPP zanedbal. Na jeho výkonu trestu OPP se projevil klientův špatný zdravotní stav a vytíženost ze zaměstnání. Svě pochybení jednak ve vztahu k výkonu trestu OPP, ale i ve vztahu k trestní minulosti, si klient uvědomil pozdě. Před koncem zákonem stanovené lhůty na výkon trestu OPP tak vykonal pouze 25 hodin. V současnosti dodržuje zákaz řízení všech motorových vozidel a plně si uvědomuje, jaké by opětovné maření nebo jiná trestná činnost měly důsledky na jeho osobní situaci i jeho blízké. S klientem bylo na téma možné přeměny trestu OPP na trest domácího vězení hovořeno a při osobním setkání klient stvrdil svým podpisem, že byl poučen o výkonu TDV a rovněž podepsal slib, že bude plnit veškerá ustanovení a povinnosti vyplývající z trestu domácího vězení.

Stanovisko PMS ČR k možné přeměně trestu OPP na trest domácího vězení je kladné. Klient má zajištěny podmínky pro kontrolu výkonu TDV. Má stabilní zázemí a stále zaměstnání. Zaměstnavatel souhlasí s možností výkonu tohoto trestu. V případě přeměny trestu OPP na trest nepodmíněný, se klient dostane do platební neschopnosti a tím by se do vážné sociální situace dostala jak rodina klienta, tak i on. Vzhledem k tomuto je účelnější ponechat klienta na svobodě, ale pod trestem domácího vězení. Trest domácího vězení je navržen v rámci možné přeměny nevykonaného trestu OPP. Časová výměra TDV je navržena na dobu 175 dní.

V průběhu namátkových kontrol TDV nebyly zjištěny žádné závažné skutečnosti, které by byly identifikovány jako maření uloženého a nařízeného trestu domácího vězení. Klient plně spolupracoval s pracovníky PMS ČR a stanovený TDV vykonal dle zákonných pravidel.

Klient byl zařazen do experimentu PMS ČR - elektronický monitoring odsouzených ve výkonu trestu domácího vězení. Klient měl nainstalován na levém kotníku náramek a v místě bydliště zařízení detekující jeho pohyb v místě bydliště. I v rámci tohoto experimentu plnil klient nařízení trestu domácího vězení. Ani v rámci experimentu nedošlo k žádným porušením výkonu TDV ze strany klienta.

Tabulka č. 5: Shrnutí případové studie 5

Faktor	Popis, charakteristika	Vyhodnocení
Motivační faktory k realizaci TDV	Charakteristika MF	Vyhodnocení motivačního faktoru
Rodinná situace	Cizinec, nicméně rodina klienta navštěvuje, udržuje styky	Rodina je velmi silnou podporou
Finanční podmínky	Zajištění základních potřeb	Vysoké závazky vůči rodině jej nutí nadstandardně pracovat
Pracovní podmínky	Vyhovující	Motivací k setrvání v zam. je především ubytování
Sociální podmínky	Široká sociální síť	Silný faktor podpory
Jiné MF		
Realizace TDV	Naplňování kritérií	Vyhodnocení
Spolupráce (rozsah a kvalita)	Spolupracující	Komunikuje, spolupracuje
Dodržování DV	Ano	Elektronický náramek, monitorování
Výsledek návštěv u klienta	TDV dodržuje, ale maří úřední rozhodnutí (zákaz řízení)	Klient je motivován možnými sankcemi, které by následovaly pro opakované porušování zákazu řízení
Návštěvy u PMS	Dodržuje	Spolupracující
Další		
Vyhodnocení		TDV řádně ukončena, mj. s ohledem na možné negativní sankce při porušování pravidel

Závěr:

Jakým způsobem byl klient motivován k trestu domácího vězení?

Klient je silně motivován potřebami základními (finanční-živí rodinu), sociálními (vazby s nukleární i širší rodinou). Navíc se přidává negativní motivace, obav ze sankcí za maření výkonu úředního rozhodnutí.

Jak byl klient veden v rámci případové sociální práce v průběhu výkonu TDV?

V tomto případě byla sociální práce, resp. kontrolní funkce ulehčena možností stálého monitoringu (elektronický náramek). S motivačními faktory (rodina, finance, negativní-sankce) bylo možné velmi dobře pracovat. Informovanost klienta a jeho rodiny byla zajištěna prostřednictvím písemných materiálů.

Případová studie č. 6

Tomáš K. (narozen 1977) S panem Tomášem probíhala setkání a konzultace jak na středisku PMS, tak i v místě jeho bydliště. Šetřením sociálního zázemí klienta bylo zjištěno, že rodina klienta žije ve dvou rodinných domech, které se nacházejí na společném dostatečně velkém pozemku. V prvním domě žije klientova matka, zde bude klient žít v případě přeměny zbylého trestu odnětí svobody na trest domácího vězení. Ve druhém domě žije klientův otec se svou současnou partnerkou a dvě děti. Přístup k bydlišti je dostupný jak hromadnou dopravou a to vlakem, nebo automobilem.

Co se týká rizik případného výkonu TDV či kontroly plnění podmínek výkonu trestu domácího vězení, nebyla zjištěna žádná výrazná rizika, která by znemožňovala případnou přeměnu zbylého trestu odnětí svobody do výkonu trestu domácího vězení. V současné době je klient ve VTOS. Klient má přislíbeno zaměstnání v papírnictví a tabáku. Vzhledem k pracovní době klienta by byl případný TDV stanoven, tak že se klient ve všední dny musí v místě bydliště zdržovat od 19:00 hod do 5:00 hod. V sobotu a neděli od 15:00 hod do 6:00 hod. O státem uznávaných svátcích, v době dovolené a volna po celý den. V případě pozitivního rozhodnutí bude klient pomáhat své matce zvládat komplikované onkologické onemocnění. Co se týká souhlasu rodinných příslušníků s výkonem trestu domácího vězení na uvedené adrese, byl osobně sdělen pracovníku PMS ČR při osobní návštěvě na uvedené adrese.

Klient kontaktoval PMS ČR dopisem z VTOS, kde uvedl, že podal žádost k okresnímu soudu o přeměnu zbylého trestu odnětí svobody na TDV. V návaznosti na to, byla PMS ČR pověřena okresním soudem prošetřením podmínek pro možnou přeměnu zbylého trestu odnětí svobody na TDV. S klientem byly provedeny čtyři osobní jednání ve VTOS. Rovněž byla uskutečněna návštěva v místě bydliště rodiny a předpokládaného místa výkonu TDV a bylo také telefonicky ověřeno možné zaměstnání klienta.

Dle rejstříku trestů má klient 17 záznamů. Jedná se o drobnou majetkovou trestnou činnost typu krádeže, neoprávněné nakládání s cizí věcí, podvod, porušování domovní svobody. Dále maření výkonu úředního rozhodnutí spojené s neoprávněným řízením motorových vozidel. Dalším impulsem pro páchaní trestné činnosti byly drogy. Před nástupem do VTOS již klient drogy neužíval.

Klient si je vědom toho, že byl mnohokrát soudně trestán a to pravidelně za majetkovou trestnou činnost. V současné době řeší rodina klienta závažné onemocnění jednoho z členů a vzhledem k tomu, ale zejména vzhledem k tomu, že klient má stabilní zázemí pro případný výkon TDV je dle pracovníka PMS ČR na takovýto trest připraven. Dále zpráva z věznice popisuje klienta jako nekonfliktního, který pracoval, a byla mu několikrát udělena kázeňská odměna. Rovněž i náhled klienta na trestnou činnost z minulosti se změnila. Mezi rizika případného selhání jsou opětovné zapojení do závadové party, opětovné užívání drog. Zde je nutné informovat klienta o podrobení se namátkovým kontrolám na drogy pracovníkem PMS ČR. Klient stvrdil svým podpisem, že byl poučen o výkonu TDV a rovněž podepsal slib, že bude plnit veškerá ustanovení a povinnosti vyplývající z trestu domácího vězení.

Okresní soud ve věci klienta rozhodl o přeměně zbývajících trestu odnětí svobody na výkon trestu domácího vězení. Časová výměra výkonu trestu domácího vězení byla stanovena na 20 měsíců.

Při kontrolách pracovníky PMS ČR nebyl klient několikrát doma a nebyl dostupný ani na mobilním telefonu. Vysvětlení k tomuto klient nepodal. Dále bylo středisko PMS ČR informováno Policií ČR o podezření klienta ze spáchání trestného přečinu krádeže v obchodě s elektronikou. Dále bylo středisko PMS ČR informováno o zahájení trestních úkonů ve věci klienta a to proto, že řídil motorové vozidlo přes zákaz řízení, tedy mařil výkon úředního rozhodnutí. Poslední informace o maření výkonu trestu domácího vězení je od Policie ČR, kdy byl klient kontrolován a byl prokazatelně mimo své bydliště.

V rámci usnesení o přeměně zbylého nevykonaného trestu odnětí svobody do trestu domácího vězení neměl klient uloženy žádné přiměřené povinnosti, nebo omezení. Klient byl povinen plnit povinnosti vycházející ze zákonných ustanovení o výkonu TDV, což nečinil i přesto, že k tomu dal svůj písemný slib. Vzhledem k tomuto okresní soud rozhodl na základě podnětu PMS ČR o přeměně zbylého nevykonaného trestu domácího vězení na trest odnětí svobody.

Tabulka č. 6: Shrnutí případové studie 6

Faktor	Popis, charakteristika	Vyhodnocení
Motivační faktory k realizaci TDV	Charakteristika MF	Vyhodnocení motivačního faktoru
Rodinná situace	Žije s matkou	Rodina je motivačním faktorem, ale i povinností (péče o matku)
Finanční podmínky	Zajištěny základní potřeby	Vlastní nezbytné prostředky k obživě
Pracovní podmínky		Odpovídající
Sociální podmínky	Nezbytná sociální podpora	Podpora ze strany, širší sociální síť nevybudována
Jiné MF		
Realizace TDV	Naplňování kritérií	Vyhodnocení
Spolupráce (rozsah a kvalita)	Opakované porušování pravidel	Trest přeměněn zpět na odnětí svobody
Dodržování DV	Ne	Dtto
Výsledek návštěv u klienta	Nedodržuje pravidla	Dtto
Návštěvy u PMS	Nespolupracující	Nepodává vysvětlení, nekomunikuje
Další		
Vyhodnocení		Klient nedokončil TDV. S klientem systematicky pracováno, neměl však významnou motivaci dodržovat pravidla

Závěr:

Jakým způsobem byl klient motivován k trestu domácího vězení?

Motivací byla péče o nemocnou matku, resp. povinnost pečovat, negativní vztah k výkonu odnětí svobody. Motivace měla spíše charakter vyhýbání se něčemu a pocitu odpovědnosti svázanou s péčí.

Jak byl klient veden v rámci případové sociální práce v průběhu výkonu TDV?

V sociální práci se nebyla prakticky možnost opřít se o pozitivní motivaci společensky žádoucího chování. Z pohledu opakované recidivy byl trest odnětí svobody vnímán negativně, ale ne natolik, aby odradil od nedodržování pravidel PMS. S klientem bylo zacházeno standardně (návštěvy, kontroly), vzhledem k nízké součinnosti trest nebyl dokončen.

4.7 Analýza rozhovorů

Aby bylo možné naplnit dílčí cíle a odpovědět na otázky, jak pracovníci PMS hodnotí proces přípravy klientů na TDV a jak hodnotí vedení klienta v rámci případové sociální práce, bylo potřeba analyzovat rozhovory s probačními pracovníky. Odpovědí na dílčí cíl jedna, jak proces přípravy a motivování klienta na bezproblémový TDV hodnotí probační pracovníci vzešlo z analýzy rozhovorů následující. Příprava klienta na výkon domácího vězení vychází ze základního předpokladu, že trest je s klientem dlouhodobě předjednan před samotným uložením. Tedy s klientem jsou řešeny jeho povinnosti v rámci případného výkonu trestu domácího vězení, je rozebíráno jeho zázemí, tedy bydliště a sociální prostředí, ve kterém žije. Rozhovory se vedou s nejbližšími spolužijícími osobami, s majiteli nemovitostí, kde klient žije. Všem se vysvětlují podmínky uložení trestu domácího vězení, a co to bude pro ně znamenat, jak budou případným výkonem dotčeni. Proces předjednání výkonu trestu domácího vězení je probačními pracovníky hodnocen pozitivně a jako nezbytný proto, aby mohl soud fundovaně rozhodnout, zda bude či nebude trest domácího vězení uložen. Proces přípravy klienta na TDV probačními pracovníky je hodnocen jako nezbytný a prioritní pro efektivní a řádný výkon trestu domácího vězení.

Odpovědí na dílčí cíl dva, jak probační pracovníci hodnotí proces vedení klienta v rámci případové sociální práce v průběhu TDV je následující. Je potřeba se na to podívat ze dvou směrů. První, v případě bezproblémového výkonu trestu domácího vězení, nejsou klienti nikterak striktně vedeni. S klientem je v takovém to případě spolupráce vedena v namátkových konzultacích na středisku PMS, kdy témata konzultací volí klient. V případě, že se jedná o problematičtější výkon trestu domácího vězení, s klientem je pracováno intenzivněji. Klient je veden k plnění podmínek výkonu trestu domácího vězení a rovněž je motivován k řešení daných problémů. Takové to jednání může být 2x v měsíci, nebo i častěji, podle charakteru daného problému. Velice záleží na zázemí klienta. V případě, že má klient dobré zázemí, rodinu, o kterou se může opřít, je řešení problémů lepší, rychlejší. Klient je více motivován pro změnu. Má zdroje, ze kterých čerpá. V případě, že klient takovéto zázemí nemá, je práce na odstranění problému složitější a časově náročnější. Nicméně z pohledu probačních pracovníků je sociální práce s klienty důležitou součástí probační práce. Díky této práci může klient ve finále splnit podmínky uloženého a nařízeného trestu domácího vězení.

4.8 Výsledky šetření a jejich analýza

Šest případových studií klientů PMS ČR, kteří byli odsouzeni k trestu domácího vězení, vykazuje řadu shodných aspektů. Jak je ze studií patrné, jedná se vždy o klienty, pro které jsou alternativní tresty nejvhodnějším řešením. Trest odnětí svobody by v jejich případě neznamenal jen značné snížení kvality vlastního života (což je koneckonců podstatou trestu), ale především snížení kvality života lidí z jejich okolí, kteří jsou na odsouzených závislí. Obvykle se jedná o závislost finanční. Zvážit je však zapotřebí také další možné závislosti. Jedná se například potřebu pomoci s péčí o děti nebo nemocné příbuzné. Prakticky ve všech sledovaných případech bylo prokázáno, že na výdělečné činnosti odsouzeného závisí také jeho rodina, nebo že je zapotřebí, aby byl klient své rodině nablízku a pomáhal s péčí o dítě (viz čtyřměsíční dítě, které má odsouzený se svojí partnerkou v případové studii číslo 4), nebo s péčí o vážně nemocného rodiče (viz maminka s onkologickými problémy, která vyžaduje synovu péči v případové studii číslo 6).

Výhodou alternativního trestu domácího vězení je, že dojde k potrestání skutečných viníků, aniž by trestem trpěli také jejich nejbližší. Domácí vězení totiž umožňuje i nadále chodit do práce, vydělávat si a finančně tak podporovat rodinu. Stejně tak je možné, aby se odsouzení nadále podíleli na péči o ty, kdo je potřebují, ať už se jedná o děti, seniory nebo vážně nemocné příbuzné.

Otázka číslo 1: Jakým způsobem byli odsouzení pracovníkem PMS na bezproblémový výkon TDV připravováni a motivováni a jak tento proces přípravy pracovníci PMS následně hodnotí.

Klienti jsou motivováni ve fázi zjišťování možnosti uložení trestu domácího vězení i ve fázi výkonu trestu především při individuálních konzultacích s probačním úředníkem. Pro klienty je motivující to, že jim bude nebo je uloženo ještě alternativní trest vykonávaný ve společnosti, bez ztráty rodinného zázemí, zaměstnání a dalších sociálních vazeb. Příprava klienta na TDV probíhá na základě pověření, kdy probační úředník provádí tzv. institut předběžného šetření. Toto šetření probíhá v místě bydliště klienta a má za cíl získat komplexní informace o osobě klienta, jeho rodinném zázemí, stávající pracovní situaci, jeho současný postoj k trestné činnosti a řešení jejích důsledků, zmapování prostředí, ve kterém se klient pohybuje, případně zjištění rizik vyplývajících z jeho způsobu života. Zjišťována je i minulost klienta, jeho zájmy, zdravotní stav, prostředí ve, kterém se pohybuje a zda hrozí riziko

porušení podmínek výkonu trestu. Příprava a motivování klientů k TDV vychází z metodických standardů činností PMS ČR podle kterých pracovníci postupují a které probační pracovníci hodnotí kladně a dle jejich názoru je tato metodika dobře zpracována a není potřeba ji jakkoli měnit. Změny nastávají pouze u klientů, kteří mají dílčí problémy jako například dluhy, nebo zdravotní problémy. Dle 3 probačních pracovníků v této oblasti prakticky neexistuje žádný prostor pro další možná zlepšení a systém funguje dobře. Pouze jeden z probačních pracovníků zmínil změnu v systému v tom, že by mělo být předběžné šetření u všech případů povinné. Bohužel tomu tak není, protože TDV je možné uložit i bez tzv. předběžného šetření PMS ČR.

Z tohoto hlediska je patrné, že všichni sledovaní odsouzení k trestu domácího vězení byli k tomuto alternativnímu trestu silně motivováni. Primární motivace k dosažení tohoto trestu je jasná z dosavadní analýzy případových studií. Pokud bychom měli shrnout všechny motivátory, kteří se na této motivaci podílejí, mohl by seznam vypadat následovně:

- snaha zachovat si alespoň částečně dosavadní denní režim a životní styl
  - chodit do práce
  - účastnit se bohoslužeb, pokud se jedná o věřícího odsouzeného
  - žít v místě trvalého bydliště
  - stýkat se s rodinou a přáteli
  - a další faktory - např. domácí strava, možnost věnovat se domácím koníčkům, možnost volně sledovat televizi, možnost internetu, dodržování vlastního spánkového režimu atd.
- snaha i nadále finančně podporovat své blízké (rodiče, partnery, děti)
- snaha pomáhat svým blízkým s potřebnou péčí (u dětí, seniorů, nemocných)
- snaha pomáhat svým blízkým s dalšími potřebnými věcmi, např. s péčí o domácnost.

Tyto skutečnosti jsou však pouze primární motivací klientů PMS ČR k tomu, aby byli odsouzeni k trestu domácího vězení. Bohužel v průběhu trestu dochází k řadě změn v jejich chování. Z případových studií vyplývá, že i přes silnou počáteční motivaci se klienti mohou dopouštět porušení podmínek a pravidel, které s tímto alternativním trestem souvisejí. Při namátkových kontrolách se nenacházejí v místě určeném pro vykonávání trestu, nejsou dostupní na svých telefonech, nadále požívají

návykové látky, řídí motorová vozidla i přes jasný zákaz atd. Jak je z případových studií patrné, jedná se obvykle o recidivisty, kteří mají s páčáním přestupků a trestné činnosti dlouhodobé problémy. Takoví klienti se sice při první spolupráci s PMS ČR mohou tvářit, že svůj dosavadní postoj k životu přehodnotili, z dlouhodobého hlediska však nejsou schopní „žít spořádaně“. V těchto případech je bohužel nutné trest domácího vězení změnit na trest odnětí svobody. Jak se ukázalo v první případové studii, někdy takové jednání a porušování pravidel může skončit až smrtí odsouzeného (smrtná autonehoda). Někteří odsouzení se své jednání pokoušejí omlouvat. Je samozřejmě otázkou, nakolik jsou jejich omluvy pravdivé. Například v případové studii číslo 2 byl klient v době výkonu trestu domácího vězení podezřelý ze spáchání přečinu neoprávněného užívání cizí věci a ohrožení pod vlivem návykové látky a maření výkonu úředního rozhodnutí. Uvedl, že mu volal jeho kamarád, který má problémy se srdcem, sdělil mu, že se necítí dobře, a telefon zavěsil. Klient vzhledem k důvodné obavě o zdravotní stav kamaráda usedl za volant i přes zákaz řízení a požití alkoholu a byl zastaven Policií ČR. Zda se jedná o pravdu, nebo o výmluvu, záleží na posouzení odpovědnými osobami. Existují však také klienti, kteří se ani nesnaží porušení ustanovení a podmínek ospravedlnit a žádné vysvětlení nepodávají.

Na druhou stranu statistiky týkající se trestu domácího vězení ukazují, že většina klientů PMS ČR dokáže stanovená pravidla dodržovat. Následující tabulka zachycuje absolutní (AP) i relativní (RP) počet klientů, kteří od uzákonění trestu domácího vězení svůj trest vykonali bez problémů.

Tabulka č. 7 Vykonané tresty domácího vězení v letech 2010-2013

	TDV + PDV uloženo	vykonáno (AP)	vykonáno (RP)
2010	119	79	66%
2011	273	202	74%
2012	533	478	90%
2013	215	97	45%

Zdroj: Zpracováno podle Statistika trestů domácího vězení od roku 2010.

Tyto statistiky ukazují, že kromě roku 2013 úspěšně vykonala trest domácího vězení vždy více než polovina odsouzených za daný kalendářní rok. V roce 2010 se jednalo o více než polovinu odsouzených (66%), v roce 2011 téměř o tři čtvrtiny

odsouzených (74%), v roce 2011 dokonce o trest domácího vězení nevykonala úspěšně pouze jedna desetina odsouzených (vykonáno 90% odsouzených). Pouze v roce 2013 byla „úspěšnost“ zaznamenána v méně než polovině případů (45%). Tato data svědčí o tom, že motivace k trestu domácího vězení u převážné většiny odsouzených přetrvává po celou dobu výkonu trestu. Vzhledem k nízkému počtu případových studií, zařazených do kvalitativního výzkumu v této práci, není možné ze zjištěných dat vyvozovat žádné závěry. Ačkoliv podíl těch odsouzených, kteří porušovali ustanovení a podmínky trestu, byl v případových studiích vysokých, primární jsou pro nás statistická data. Ta svědčí o vysoké míře motivovanosti odsouzených k dodržování pravidel, která souvisejí s jejich trestem domácího vězení.

V souvislosti s touto problematikou se však vynořuje také další otázka. Je možné, že by se řada problémů vyřešila, pokud by se začaly v praxi skutečně používat elektronické náramky. Nejčastěji mívají odsouzení problém s dodržováním hodin, v nichž se mají zdržovat doma, jak vyplývá z případových studií. I přes silnou motivaci může být lákavé vzdálit se z určeného místa (tedy z místa bydliště), pokud neexistuje nic, co by klientův pohyb monitorovalo neustále. Namátkové telefonické a osobní kontroly sice mohou řadě klientů zamezit, aby se pohybovali mimo bydliště v době, kdy nemají, nejsou však stoprocentní zárukou. Elektronické náramky by odsouzené donutily dodržovat toto základní pravidlo trestu domácího vězení a počet úspěšně vykonaných trestů by se tak mohl ještě zvýšit.

Otázka číslo 2: Jak byli klienti vedeni v rámci případové sociální práce v průběhu výkonu TDV a jak tento proces pracovníci hodnotí.

Klienti během průběhu TDV jsou vedeni příslušným pracovníkem, se kterým jsou uskutečňovány pravidelné konzultace na středisku PMS. Pracovník kromě výkonu kontroly nad daným trestem (příp. dalšími uloženými povinnostmi), nabízí též klientovi určitou pomoc v rámci jeho potřeb souvisejících s prevencí další trestné činnosti, aktuální situací (dluhy klienta, splácení NTR, problémy s drogami aj). Konkrétně se jedná o rozebírání problémů, hledání nástrojů na jejich ošetření, hledání zdrojů, jak problémy vyřešit, odkazování na specializované organizace, apod. I v tomto případě při vedení klienta v rámci případové sociální práce probační pracovníci postupují podle metodických standardů PMS ČR, které hodnotí velmi kladně. Systém je podle nich zaveden zcela v pořádku, je závislý na vůli klienta po

změně a netřeba ho měnit. Jedná se samozřejmě o individuální problematiku, kdy záleží na klientovi, jestli spolupracuje a plní uložený TDV pak vedení klienta probíhá pouze při konzultacích na středisku PMS a při kontrolách. I zde pracovníci PMS ČR uvádějí, že v této oblasti prakticky neexistuje žádný prostor pro další možná zlepšení a systém funguje dobře.

Ze všech případových studií je patrné, že informační a vzdělávací služby, které PMS ČR poskytuje svým klientům ohledně trestu domácího vězení, jsou na vysoké úrovni. Všichni klienti tak od samého začátku ví, co tento alternativní trest obnáší. Stejně tak je se všemi skutečnostmi srozuměno okolí klientů - rodinní příslušníci, majitelé objektů, v nichž má být trest uskutečněn (obvykle se jedná o ubytovny, v případě bytů či domů jde spíše o vyrozumění rodinného příslušníka či jiné osoby blízké klientovi), zaměstnavatelé. Pokud se blízcí rodinní příslušníci odsouzeného nacházejí v jiném státě, probíhá jejich informování prostřednictvím jiných prostředků, než jsou osobní konzultace. Například v případové studii číslo pět byl klientem muž, jehož rodina žije na Slovensku. Proto byla o možném výkonu TDV informována prostřednictvím informačního letáku PMS ČR a rovněž prostřednictvím klienta.

Lze říci, že o dostatečném množství informací u klientů svědčí také data, která byla rozebírána výše. Počet trestů domácího vězení, které klienti úspěšně vykonali, je jasnou známkou toho, že o veškerých ustanoveních a podmínkách byli klienti informováni. V případových studiích je také uváděn počet osobních setkání úředníků PMS ČR s danými klienty. Tato setkání jsou v dostatečném počtu na to, aby klient mohl být srozuměn s veškerými aspekty trestu odnětí svobody, mohl se zeptat na cokoli, čemu nerozumí atd.

Kromě toho je z případových studií patrné, že pokud klienti poruší ustanovení a podmínky svázané s jejich trestem, jsou si této skutečnosti plně vědomi. Ačkoliv ne vždy se ke svému jednání vyjádří a vysvětlí, co je k němu vedlo, nenachází se v případových studiích ani jeden případ, kdy by klient nechápal, proč má toto chování či jednání ospravedlňovat.

Vedení (vzdělávání a informování) klientů PMS ČR probíhá především následovně:

- přidělený úředník klientovi osobně vysvětlí, co trest domácího vězení obnáší, jaká jsou ustanovení a pravidla
- klient obdrží informační brožury a letáky, spolu s nimi také dostane odkazy na internetové stránky, na nichž se může dozvědět více
- klient má k dispozici kontakt na PMS ČR, může ji tedy kdykoliv případně potřeby kontaktovat a zjistit si tak další potřebné informace

Obdobně funguje také vzdělávání a informování blízkých osob odsouzených. Letáky a brožury jsou navíc kromě tištěné podoby k dispozici také na internetu spolu s dalšími potřebnými informacemi. V této oblasti tedy prakticky neexistuje žádný prostor pro další možná zlepšení. Systém funguje dobře, úroveň podávaných informací je dostatečná. Záleží samozřejmě vždy také na osobě klienta a přiděleného probačního úředníka. Nicméně statistiky i případové studie v této práci ukazují, že výsledky této činnosti Probační a mediační služby ČR jsou vynikající.

Závěr

Hlavním cílem bakalářské práce bylo zjistit, jakým způsobem probíhá proces přípravy odsouzených k trestu domácího vězení a realizace tohoto trestu z pohledu pracovníků PMS se zaměřením na jeho specifika v kontextu sociální práce. K tomuto zjištění bylo použito následujících dílčích cílů. Prvním z nich bylo zjistit, jakým způsobem byli odsouzení pracovníkem PMS na bezproblémový výkon TDV připravováni a motivováni, a jak tento proces přípravy pracovníci PMS následně reflektují a druhým dílčím cílem bylo, zjistit, jak byli klienti vedeni v rámci případové sociální práce v průběhu výkonu TDV, včetně následné subjektivní reflexe tohoto procesu pracovníky PMS. Myslím si, že prostřednictvím dílčích cílů se mi povedlo hlavní cíl naplnit.

Ke zjištění výše uvedeného hlavního cíle byl použit kvalitativní výzkum, technika analýzy dokumentů, hodnocení případových studií a polostrukturovaný rozhovor s probačními pracovníky.

Klienti PMS ČR jsou při každém osobním jednání s pověřeným pracovníkem motivováni v rámci profesionálního rozhovoru. S klientem jsou podrobně diskutovány výhody a nevýhody výkonu trestu domácího vězení a to jak při samotném výkonu trestu, tak i před jeho faktickým uložením, tedy v rámci přípravného řízení. Probační pracovník zde vystupuje v roli kouče. Nespecifická intervence „koučink“ ve své podstatě napomáhá rozvoji klienta. Napomáhá klientovi podniknout konkrétní kroky za účelem dosažení jeho představ, jak by měl být jeho problém řešen a tak se dospělo k jeho vyřešení. Koučink napomáhá k zplnomocňování klienta tak, aby on byl zdrojem nápadů a sám tyto nápady realizoval.

Příprava klienta na výkon domácího vězení vychází ze základního předpokladu, že trest je s klientem dlouhodobě předjednáván, před samotným uložením. Tedy s klientem jsou řešeny jeho povinnosti v rámci případného výkonu trestu domácího vězení, je rozebíráno jeho zázemí a sociální prostředí. Rozhovory se vedou s nejbližšími spolužijícími osobami, s majiteli nemovitostí, kde klient žije. Všem se vysvětlují podmínky uložení trestu domácího vězení a co, to bude pro ně znamenat, jak budou případným výkonem dotčeni. Proces přípravy klienta na TDV

probačními pracovníky je hodnocen jako nezbytný a prioritní pro efektivní a řádný výkon trestu domácího vězení.

Klienti jsou v rámci případové sociální práce v průběhu TDV vedeni dvěma způsoby. V případě bezproblémového výkonu trestu domácího vězení, nejsou klienti nikterak striktně vedeni. S klientem je v takovém to případě spolupráce vedena v namátkových konzultacích na středisku PMS, kdy témata konzultací volí klient. V případě, že se jedná o problematičtější výkon trestu domácího vězení, s klientem je pracováno intenzivněji. Klient je veden k plnění podmínek výkonu trestu domácího vězení a rovněž je motivován k řešení daných problémů. Z pohledu probačních pracovníků je sociální práce s klienty důležitou součástí probační práce. Díky této práci může klient ve finále splnit podmínky uloženého a nařízeného trestu domácího vězení. Můžeme tedy říci, že nastavený systém a metodika funguje dobře a není potřeba žádných zásadních změn.

Problematika domácího vězení v současné podobě je relativně nová, navíc počet odsouzených k domácímu vězení je v porovnání s počtem osob vykonávající trest odnětí svobody malý. Přímou zkušenost s tímto typem sociální práce má pouze malá část sociálních pracovníků. Vnímám tuto práci jako jednu z možností dalšího vzdělávání sociálních pracovníků nebo studentů oboru sociální práce, kteří nepříjdu do přímého kontaktu s prací v rámci PMS ČR. Popis jednotlivých případů umožňuje udělat si realistickou představu o tom, jakým způsobem sociální pracovníci systematicky pracují se svými klienty od doby jejich žádosti o TDV po jeho ukončení. Charakteristika některých klientů, popis motivačních faktorů k výkonu TDV a okolností jeho výkonu vytváří realistický obraz o důvodech, které přimějí klienty vstoupit do tohoto typu trestu a o situacích, se kterými se setkávají. V tomto ohledu vnímám svou práci jako jednu z možností, které mohou využít ti sociální pracovníci, kteří se o problematiku zajímají a nemají praktickou příležitost se s ní seznámit přímo v terénu sociální práce.

Seznam tabulek a grafů

Tabulka č. 1: Transformační tabulka- případové studie	37
Tabulka č. 2: Tabulka transformačních kroků- rozhovory.....	38
Tabulka č. 3: Shrnutí případové studie 1	42
Tabulka č. 4: Shrnutí případové studie 2	45
Tabulka č. 5: Shrnutí případové studie 3	47
Tabulka č. 6: Shrnutí případové studie 4	50
Tabulka č. 7: Shrnutí případové studie 5	53
Tabulka č. 8: Shrnutí případové studie 6	56
Tabulka č. 9: Vykonané tresty domácího vězení v letech 2010-2013	60

Seznam použité literatury

BAŠTECKÁ, Bohumila. a kol. *Psychosociální krizová spolupráce* 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2013. 317 s. ISBN 978-80-247-4195-6.

BERNARD, Jan, CHODURA, Bohdan, KRATOCHVÍL, Roman. Mediace v rámci výkonu trestu odnětí svobody. Příloha časopisu *České vězeňství*. 2005, roč. 13, č. 1, 23 s. ISSN 1213-9297.

Česko. Vyhláška č. 456 ze dne 11. prosince 2009, o kontrole výkonu trestu domácího vězení. *Zákony pro lidi* [online]. 2009 [cit. 30. 5. 2014]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-456>

Česko. Vyhláška č. 458 ze dne 11. prosince 2009, kterou se stanoví denní sazba připadající na náklady spojené s výkonem trestu domácího vězení a způsob úhrady. *Zákony pro lidi* [online]. 2009 [cit. 30. 5. 2014]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-458>

Česko. Zákon č. 218 ze dne 25. června 2003, o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže). *Zákony online* [online]. 2003 [cit. 30. 5. 2014]. Dostupné z: <http://zakony-online.cz/?s88&q88=1>

Česko. Zákon č. 257 Sb. ze dne 14. července 2000, o Probační a mediační službě. *Probační a mediační služba České republiky* [online]. 2014 [cit. 10. 5. 2014]. Dostupné z: https://www.pmscr.cz/download/01_ZAKON_O_PMSCR_aktual_2009.pdf

Česko. Zákon č. 40 Sb. ze dne 8. ledna 2009, trestní zákoník. *Trestní zákoník* [online]. 2009 [cit. 10. 5. 2014]. Dostupné z: <http://trestnizakonik.cz/trestni-zakonik/cast1h5d2.php>

ČÍRTKOVÁ, Ludmila, VITOUŠOVÁ, Petra a kol. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů: příručka pro pomáhající profese*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2007. 191 s. ISBN 978-80-247-2014-2.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Moderní psychologie pro právníky: domácí násilí, stalking, predikce násilí*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2008. 150 s. ISBN 978-80-247-2207-8.

FINLEY, Laura L. *Encyclopedia of Juvenile Violence*. 1. vyd. Westport: Greenwood Press, 2007. 336 s. ISBN 0-313-33682-2.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 3. vyd. Praha: Portál, 2012. 407 s. ISBN 978-80-262-0219-6.

- HENDL, Jan. *Přehled statistických metod zpracování dat: analýza a metaanalýza dat*. 2. vyd. Praha: Portál, 2006. 583 s. ISBN 80-7367-123-9.
- HENDRYCH, Dušan a kol. *Právníký slovník*. 3. vyd. Praha: Beck, 2009. 1459 s. ISBN 978-80-7400-059-1.
- HENDRYCH, Igor. *Probace, mediace a sociální práce v trestní justici*. Opava: Ústav veřejné správy a regionální politiky, Opava, 2014. s. 20. ISBN neuvedeno.
- HOLÁ, Lenka a kol. *Mediace a možnosti využití v praxi*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2013. 512 s. ISBN 978-80-247-4109-3.
- HOLÁ, Lenka. *Mediace v teorii a praxi*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2011. 270 s. ISBN 978-80-247-3134-6.
- HOLÁ, Lenka. *Mediace: způsob řešení mezilidských konfliktů*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2003. 190 s. ISBN 80-247-0467-6.
- INCIARDI, James A. *Trestní spravedlnost: Ústavní principy trestního práva, trestního řádu a nápravné výchovy*. 1. vyd. Praha: Victoria Publishing, 1994. 795 s. ISBN 80-85605-30-9.
- JANDOUREK, Jan. *Průvodce sociologií*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2008. 208 s. Sociologie. ISBN 978-80-247-2397-6.
- KOLÁŘ, Zdeněk a kol. *Výkladový slovník z pedagogiky: 583 vybraných hesel*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2012. 192 s. ISBN 978-80-247-3710-2.
- KREJČÍŘÍKOVÁ, Kateřina. Nový trest (trestní opatření) domácího vězení. *Státní zastupitelství*. 2009, roč. 2009, č. 10, s. 13. ISSN 1214-3758.
- KUČERA, Dalibor. *Moderní psychologie: hlavní obory a témata současné psychologické vědy*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2013. 213 s. Psyché. ISBN 978-80-247-4621-0.
- LYONS, Lewis. *Historie trestu: justiční tresty od dávných dob po současnost*. 1. vyd. Praha: Svojtka, 2004. 190 s. ISBN 80-7352-021-4.
- MATOUŠEK, Oldřich a kol. *Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. 1. vyd. Praha: Portál, 2005. 352 s. ISBN 80-7367-002-X.

Monitoring trestu domácího vězení k 30. 6. 2014. *Ministerstvo spravedlnosti České republiky* [online]. 2014 [cit. 2014-09-15]. Dostupné z: <http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?o=23&j=33&k=5266&d=310180>

REICHEL, Jiří. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2009. 184 s. ISBN 978-80-247-3006-6.

RŮŽIČKA, Miroslav; PŮRY, František; ZEZULOVÁ, Jana. *Poškozený a adhezni řízení v České republice*. 1. vyd. Praha: Beck, 2007. 730 s. ISBN 978-80-7179-559-9.

SCHELLE, Karel. *Význam roku 1848 pro vytvoření moderního státního aparátu*. 1. vyd. Praha: Key Publishing, 2008. 97 s. ISBN 978-80-8707-199-1.

Statistika trestů domácího vězení od roku 2010. *Ministerstvo spravedlnosti České republiky* [online]. 2014 [cit. 2014-09-15]. Dostupné z: <http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?o=23&j=33&k=5266&d=310180>

ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád III. Komentář*. 7. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 3731-4654. ISBN 978-80-7400-465-0.

ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 1. vyd. Praha: Leges, 2011. 416 s. ISBN 978-80-87212-68-4.

ŠTERN, Pavel a kol. *Probace a mediace: možnosti řešení trestných činů* 1. vyd. Praha: Portál, 2010. 212 s. ISBN 978-80-7367-757-2.

TOMÁŠEK, Jan. *Úvod do kriminologie: jak studovat zločin*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2010. 214 s. ISBN 978-80-247-2982-4.

VANTUCH, Pavel. *Obhajoba obviněného*. 3. vyd. Praha: Beck, 2010. 651 s. ISBN 978-80-7400-321-9.

VANTUCH, Pavel. *Trestní zákoník s komentářem k 1. 8. 2011*. 1. vyd. Olomouc: ANAG, 2011. 1367 s. ISBN 978-80-7263-677-8.

VOKÁL, Ondřej. *Trest domácího vězení. Seminární práce*. [online]. Praha, 2012. 28 s. Univerzita Karlova, Právnická fakulta. Dostupné z: svoc.prf.cuni.cz/sources/5/8/106.pdf

Závěrečná zpráva a ekonomické zhodnocení pilotního projektu. *Probační a mediální služba České republiky* [online]. 2012 [cit. 30. 5. 2014]. Dostupné z:

https://www.pmscr.cz/download/zaverecna_zprava_o_experimentu_Elektronicky_monitoring_odsouzenych.pdf

ŽATECKÁ, Eva. *Postavení a úkoly Probační a mediační služby*. Vyd. 1. Ostrava: Key Publishing, 2007, 136 s. Právo (Key Publishing). ISBN 978-808-7071-557.